



Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. II. Impotentia perpetua, sive ex vitio naturæ, sive es maleficio,
absoluta cum quovis, respectiva cum illo, quicum intercedit, dirimit
Matrimonium ex jure naturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

casualē; denique in absolutam & respectivam; & dispiciamus, quæ ex illis prohibeat Matrimonium contrahendum, & dirimat jam contractum. Erit itaque

CONCLUSIO II.

Impotentia perpetua, sive ex vicio naturæ, sive ex maleficio, absoluta cum quovis, respectiva cum illo, quicum intercedit, dirimit Matrimonium ex jure naturæ.

32.
Quid sit
impotentia
perpetua
juxta Sco-
tum.

EXordiar hanc Conclus. quæ communis est, cum verbis Doct. Subtilis 4. dist. 34. q. un. n. 1. In generali omnis impotentia simpliciter & perpetua, cui scilicet subveniri non potest per naturam vel artem, si precedat Matrimonium, simpliciter impedit contrahendum, & dirimit jam contractum.

Itaque impotentia perpetua est, juxta Scotum & alios DD. communiter, quæ auferri, seu cui subveniri non potest per naturam vel artem, id est, absque miraculo, ope dæmonis, vel corporali periculo. Temporalis autem, quæ potest removeri præter divinum miraculum, per opus humanum, absque corporali periculo.

Sumitur ex
e. 6. de
frig.

Ita loquitur Innoc. III. cap. Fraternitatis, 6. de Frigid. & malefic. ibi: Nos tamen perspicaciter attendentes, quod impedimentum illud (impotentia) non erat perpetuum, quod præter divinum miraculum, per opus humanum, absque corporali periculo potuit removeri &c. Ergo à contrario sensu, si non potuisset removeri præter divinum miraculum, per opus humanum, absque corporali periculo, jam fuisset impedimentum perpetuum.

33.
Quid hic
textus intel-
ligat per o-
pus huma-
num, ex
Sanchez.

Dubitas, quid d. textus intelligat per opus humanum, aut de quo periculo loquatur? Respondet Sanchez sup. disp. 93. n. 9. opus humanum licitum: cum id solum dicamur posse, quod licitè possumus, ut alibi non semel dictum fuit. Alioquin maleficio non censeretur perpetuum ac sufficiens ad dirimendum conjugium, quando solo alio maleficio auferri posset, quod est contra d. Tho. 4. dist. 34. a. 3. ad. 3. Maleficio (inquit) est ita perpetuum, quod non potest habere remedium humano opere, quamvis Deus posset remedium præstare, dæmonem cogendo, vel etiam dæmone desistendo. Non enim oportet semper, ut id, quod per maleficio factum est, possit per maleficio aliud destrui, ut ipsi malefici consentiant: & tamen si posset per maleficio remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputatur; quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficia invocare.

34.
Et D. Bo-
nav.

Consimiliter loquitur Doct. Seraph. ead. dist. q. 2. ad 2. Dicendum, quod omne tale maleficio dissolvi potest per Deum: dissolvi etiam potest per diabolum; sed non omne dissolvi potest per maleficio vel humanum consilium; quia malefici, sicut per confessionem eorum scitur, aliqua maleficia Bosco de Matrim. Pars II.

sciunt facere, quæ ipsi ad penitentiam conversi non possunt destruere: nec homines sciunt consilium adhibere, propter hoc quod industria diabolica super excellit humanam: & Deus propter meritum peccati præteriti, frequenter non exaudit: & diabolus ad hoc non debet invocari, nec ejus patrocinium implorari: hinc est, quod tale maleficio dicitur esse perpetuum; & per consequens impotentia, quæ ex maleficio provenit, quando non potest tolli nisi per novum maleficio, quod intrinsecè malum est. Igitur per opus humanum intellige in d. textu opus licitum.

Per periculum porò corporale noli intelligere quodlibet, sed grave; ut ibi notat Glossa 35.
Quæ a in d.
coram in el-
ligatur per
periculum.

Corporali periculo, dicens: Vbi verò grave periculum timeretur, non est Matrimonium: sed ubi levi periculo potest removeri, debet illud pati; inf. eod. cap. § Per hæc, à contrario sensu.

Accipe verba d. §. Per hæc autem questionem illam noveris esse solutam, quæ quaeritur; utrum ea, quæ adeò arcta est, ut nulli possit carnaliter commisseri nisi per incisionem, aut alio sibi modo violentia inferatur, non solummodo levis, sed forte tam gravis, ut ex ea periculum mortis timeatur.

Ex quibus verbis probabilius videtur Sanchez sup. n. 18. nomine corporalis periculi in hoc textu intelligi periculum mortis. Quod moraliter subest, quoties gravis morbus timeretur, secundum eundem Auctorem.

An pericu-
lum mortis,
ex Sanchez.

Aut certè, quoties gravis ac perpetuus morbus est inevitabilis, ut videtur sentire Perez hic disp. 37. sect. 1. n. 3. ibi: Nomine periculi corporalis seu mortis non intelligitur mors ipsa, sed solum illius periculum. Et ratio est; quia tametsi, id quod absque morte auferri potest, non sit physicè perpetuum; si tamen non possit absque periculo mortis, est moraliter perpetuum: nam periculum mortis moraliter æquivalet morti. Non verò intelligitur periculum gravis morbi, adhuc perpetui; quia periculum gravis morbi, quamvis perpetui, non æquivalet morti physicæ. Quod autem auferri nequit absque gravi & perpetuo morbo, censetur perpetuum; quia iste æquivalet moraliter morti physicæ, non minus, imò magis, quam periculum mortis; quia ad vitandum talem morbum, potest rationaliter appeti periculum mortis, imò etiam & ipsa mors. Hæc ille.

36.
An gravis
ac perpetuus
morbus, ex
Perezio.

Cum autem periculum mortis, & ipsa mors valde diversa sint, & sæpius adfit periculum mortis, quod mors equidem reipsa non sequatur, non sunt audiendi illi DD. qui apud Sanchez sup. n. 16. requirunt ipsam mortem; ita ut, si mulier patiens incisionem cum periculo vitæ, mortem evadat, validum fuerit prius Matrimonium, & id instaurandum, quamvis prior vir, aut femina illa ad aliud transierint. Quod non fuerit impotentia illa perpetua, cum experientia detegat, potuisse absque morte reparari.

37.
Non requi-
ritur ipsa
mors,
Sanchez.

Sed ut dixi, non sunt audiendi, cum nullibi lex requirat mortem, ut sit impotentia perpetua; ergo neque nos requiramus. Quo enim fundamento? Non video. Maxime cum sine peccato

Probatio.

peccato non possit mulier se exponere periculo mortis, multò minùs certæ morti. Iam autem, ut antè dictum fuit, per artem seu opus humanum, intelligitur opus licitum.

38. Quia in d. textu signi- ficet ly Divinum miraculum.

Si autem à me quæras: quid in d. textu significet ly *Divinum miraculum*. Respondeo citius: id quod fit modo omninò extraordinario & infueto divinâ virtute. Unde maleficium, quod aufertur per orationes, exorcismos, aut alia pia opera, non dicitur ablatum per miraculum. Sicut neque morbus desperatus, cui subvenitur per Sacramentum Extreme unctionis. Quippè hæc fiunt modo consueto, estò virtute supernaturali. Et propter eandem rationem, remissio peccatorum per Sacramentum Pœnitentiæ, aut Baptismi, non dicitur miraculosa.

Quare excludat miraculum & periculum mortis.

Sed cur putabimus, d. textum excludere voluisse miraculum, & periculum mortis? Miraculum quidem; nam aliàs nulla impotentia foret perpetua, cum quælibet auferri possit per miraculum; neque conveniens erat, ut valor Matrimonij dependeret ab isto extraordinario & infueto actu, cujus nulla habetur certitudo. Periculum autem mortis excludit, quia ipsum, ut sup. dictum fuit, moraliter est mors, sive æquivalet morti physicæ. Sicut ergò ex ipsa reali morte oritur impotentia perpetua; sic itidem ex ejus periculo, jure ita declarante, ut sicut non potest stare Matrimonium altero vel utroque physicè mortuo, ita neque altero vel utroque solum potente cum periculo mortis; quippè antequam potens sit, jam moraliter fuit mortuus.

39. Occurrit objectioni.

Nec obstat: quòd infirmus usque ad mortem validè contrahat, ut juxtà dicta Conclus. præced. constat ex praxi & usu Ecclesiæ; siquidem in hoc casu periculum mortis non est medium necessarium, ut sit potens ad copulam; sed potius econtrariò est impedimentum copulæ: at in alio casu subeundum est istud periculum, ut corpus possit esse aptum copulæ, quod alioquin per se est ineptum; cum in nostro casu corpus per se sit aptum, & solum ineptum ex morbo, qui etiam sinè miraculo, videlicet per Sacramentum Extreme unctionis potest curari.

Instantia solvitur.

Si dixeris: talis infirmus nec finem primum, neque secundarium Matrimonij potest intendere. Respondetur: non intendit pro tempore mortis, sed pro tempore valetudinis; nam ex naturali & propria virtute potest generare, quàmvis ejus exercitium sit ad tempus suspensum. Unde non refert suum Matrimonium in tempus mortis; hoc enim implicat; cum per mortem Matrimonium dissolvatur; sed ad tempus præcedens mortem, tamen prævideat, quòd per mortem Matrimonium jam contractum brevi pòst sit dissolvendum.

40. Alia ob- jectio Adversariorum. L. 51. de Usufructu &c.

Hinc solvitur obiectio Adversariorum; putà, quòd actus incipere nequeat, ubi finiri debeat; arg. leg. Titio cum morietur, ff. de Usufructu, ibi: Titio cum morietur, inutiliter ususfructus legari intelligitur, in id tempus videlicet colatus, quo à persona discedere incipit. Cujus ratio

est; quòd idem momentum nequeat esse causa libertatis, & obligationis. Quippè contrarios effectus produceret, quod cum ipsa rei materia pugnat.

Hæc, inquam obiectio facilè solvitur ex jam dictis. Aliud quippè est (inquit Sanchez sup. disp. 105. n. 3.) conferre Matrimonium in tempus mortis, id est, ut à tempore mortis valere incipiat, & aliud id inire mortis tempore. Prius enim fieri nequit; utpote quod est contra vinculi conjugalis naturam, morte ipsâ dissolventi. Et hoc est quod deciditur in l. Titio cum morietur, in eo argumento allatâ. At posteriùs fieri optimè potest, cum contrahatur tempore habili, ac pro tempore habili. Nec idem tunc producit diversos ac contrarios effectus: sed consensus efficit Matrimonium valere, quod postea mors dirimit. Hæc ille.

Obijciunt præterea Adversarij: infirmus de quo in casu proposito, jam est moraliter mortuus; ergò nequit contrahere Matrimonium; sicut ille non potest contrahere, qui nequit reddi aptus copulæ, nisi cum periculo propriæ mortis, eò quòd sit jam moraliter mortuus.

Respondetur: mortem moralem non sufficere ad dissolvendum Matrimonium contractum, ut patet, dum infirmitas lethalis subsequitur; sed requiritur mors realis, ut Omnes fatentur: ergò neque sufficiens est, ut impediatur contrahendum, illudque dirimat.

Negatur, reponit quispiam, Consequentia; nam plura inveniuntur, quæ si præcedant Matrimonium, impediunt illud & dirimunt, tamen jam validè contractum non dissolvant, dum superveniunt, ut patet ex antedictis, & clarum est in præsenti materia: nam impotentia perpetua antecedens dirimit, ut statim latius dicetur, tamen subsequens minimè dissolvat Matrimonium priùs contractum, ut suo loco constabit.

Fateor: sed nunquid paritas in nostro casu? Sed perperam. Absit: nam in nostro casu non est impotentia, antecedens contractum; quia talis infirmus, ut dictum est, ex se habilis est ad copulam, & solum exercitium suspenditur per infirmitatem; atque adeò hic solum invenitur mors moralis, quæ in nullo jure declaratur Matrimonium subsequens dirimere; at verò ex jure colligitur, eam efficere, ut impotentia sit perpetua, quæ aliàs foret temporalis, & per consequens, ut dirimat Matrimonium, quod aliàs non dirimeret.

Sed unde probatur, interrogat aliquis, quòd impotentia perpetua jam descripta dirimat Matrimonium subsequens? Ad hoc (inquit Scotus sup.) est triplex ratio ex natura istius contractus. Prima, quia iste contractus est datio potestatis corporum ad talem actum, si peratur; sed iste Scotus. Prius non habet potestatem ad talem actum; ergò nullo modo potest dare, & ita nec contrahere.

Præterea: in contractu isto obligat se ad actum istum, si peratur: sed hujusmodi actus est sibi impossibilis, etiam si peratur; ergò obligat se ad impossi-

Dicitur Sanchez.

41. Obijciunt.

Solutio.

42. Oppugnantur.

43. Probatur impotentiam perpetuam dirimere, ex corpore ad talem actum, si peratur; sed iste Scotus. Prius non habet potestatem ad talem actum; ergò nullo modo potest dare, & ita nec contrahere.

43. Probatur impotentiam perpetuam dirimere, ex corpore ad talem actum, si peratur; sed iste Scotus. Prius non habet potestatem ad talem actum; ergò nullo modo potest dare, & ita nec contrahere.

Secundò. Præterea: in contractu isto obligat se ad actum istum, si peratur: sed hujusmodi actus est sibi impossibilis, etiam si peratur; ergò obligat se ad impossi-

impossibile : obligatio autem ad impossibile est nulla ex lege divina : ergo lex divina non approbat talem obligationem; ergo nulla est.

44. Tertio.

Præterea : alia persona intendit commutare potestatem sui corporis pro potestate corporis alterius : ergo credit alium e converso posse commutare ; sed non potest ; ergo hic est error pertinet ad aliquid, quod est per se requisitum ad contractum : talis autem error facit contractum nullum.

Ecce triplex ratio Doct. Subtilis, desumpta ex naturâ Matrimonij : tertia quidem inadæquata complectens solum Matrimonium, quod cum ignorantia impotentiae contrahitur. Prima & secunda generales sunt, & probant primò impotentiam etiam cognitam dirimere Matrimonium ; cognitio quippè ista non facit actum possibilem, qui aliàs impossibilis esset, ut ad oculum patet. Sed de hoc plura infra.

45.

Probat. hoc impedimentum esse juris naturalis, Sanchez.

Secundò probant ; hoc impedimentum non esse solius juris Ecclesiastici, ut aliqui existimant apud Sanchez sup. disp. 98 n. 1. sed juris naturalis, ut ipse docet n. 2. vocans eam sententiam verissimam.

Patet ; quia jure naturæ nemo potest dare, quod non habet ; arg. cap. Quod autem, 5. de Jure patron. in fine : Quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de jure donare. Et l. 15. Cod. de Legat. in principio : Si universa facultates, quas pater vester reliquit, debito fiscali aut privato absumuntur : nihil ex his, quæ testamento ejus adscripta sunt, valere potest. Quia videlicet nihil habet.

Præterea : jure naturæ impossibile nulla obligatio est, Reg. 185. ff. de Divers. reg. juris. Et Reg. 6. de Reg. juris in 6. ait : Nemo potest ad impossibile obligari.

46.

Quæ ratio non possit obligari ad impossibile, ex Canisio.

Ratio est (inquit Canisius ibi) quod omnis obligatio aut in dando, aut in faciendo consistat, l. 2. ff. de Verb. oblig. in principio : Stipulationum quadam in dando, quadam in faciendo consistunt. Sed quod non est, aut esse sine fieri non potest, frustra petitur : non igitur ejus obligatio ulla oriri potest. Quæ ratio eadem militat, etiam si ignoraverint contrahentes, se rem impossibilem in obligationem deduxisse : non enim opinione nostrâ rei natura vel immutatur, vel nova constituitur. Hæc ille.

Unde quod ait Scotus sup. in secunda ratione : Obligatio autem ad impossibile est nulla ex lege divina ; intelligit de lege divina naturali.

47.

Primum arg. adversaria partis.

Neque hoc negant Adversarij ; sed contendunt, obligationem ad copulam, saltem cum vero semine, imò ad copulam quamcumque, non esse de essentia Matrimonij. Patet, inquit, ex ejus definitionibus, in quibus non fit mentio copulæ, sed mutua ac individua societatis.

Secundum.

Præterea : adstrictus voto simplici Religionis, valide inicit Matrimonium, cum tamen nunquam obligari possit ad reddendum debitum, imò peccet reddendo. Quod si dicas, discrimen esse ; quod ligatus voto sit tantum moraliter impotens ; frigidus vero naturaliter. Solutio est nullius momenti ; quia in hac re æquiparatur potentia naturalis & moralis. Et ideò mulier ar-

Præcluditur conjio.

Rosco de Matrim. Pars II.

cta respectu alicujus, quamvis naturaliter per copulam cum alio possit illi aptari, quia tamen non potest moraliter, id est, absque peccato, dicitur inepta & impotens ad illi nubendum.

Denique : cap. 2. de Frigid. & malefic. scriptum est : Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus conjugio : sic qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahenda Matrimonia reputantur. At Matrimonium impuberum solo jure Ecclesiastico est irritum : ergo &c.

Et confirmatur ; quia sicut se habet ad Matrimonium impotentia temporalis, tempore quo durat, respectu illius temporis : ita impotentia perpetua respectu universi temporis. Cum illa ita impediat traditionem potestatis ad copulam pro eo tempore, sicut hæc pro universo. At illa nullatenus dirimit Matrimonium jure naturæ. Ita argumentantur Adversarij.

Sed propterea non est deserenda communis & verissima sententia. Nam ad ultimum respondetur cum Sanchio sup. n. 8. non in omnibus æquiparari ista duo, sed quoad effectum dirimendi Matrimonij, quod sufficit ad veritatem illius rescripti Alex. III. Etenim sæpius similitudo claudicat.

Ad confirmationem dic : planè diversam esse rationem impotentiae temporalis & perpetuae, de qua inferius plenius disseremus ; pro nunc sufficiat, contractum Matrimonij seu essentiam ejus non respicere certum tempus, sed universum tempus ; & ideò sufficit, quod aliquo tempore futurus sit potens, qui jam impotens est, idque requiritur ; quippè hoc sufficit & requiritur, ut quis possit dare potestatem corporis sui ad actum conjugalem.

Hinc patet responsio ad secundum ; quippè adstrictus voto simplici Religionis potens est copulari, etiam absque ullo peccato ; si nimirum à voto suo liberetur : ergo potest dare jus ad illam copulam.

Atque ut sine peccato non posset copulari, vel petendo, vel reddendo debitum ; equidem est verus dominus corporis sui, & usus ejus ; ergo potest validè potestatem illius alteri tradere. Quando autem mulier ista est arcta respectu alicujus, ut non possit reddi apta ad copulam, nisi per peccatum, non habet physicam potestatem usus corporis sui, antecedenter ad peccatum ; & ideò non potest eam validè tradere ; secus quando jam per peccatum apta fuisset reddita. Jam autem constat, votum quodcumque non tollere physicam potestatem usus corporis.

Restat primum argumentum, de cujus materia multa nimis duximus Disp. præced. Sect. 3. Concl. 1. & 9. Dico hinc breviter : illam individua vitam societatem, quæ sola in aliquibus definitionibus exprimitur, non reperiri seu esse sine ordine aliquo ad copulam conjugalem, quæ est prima societas, ad quam à Deo Matrimonium est institutum, dicente Adamo Gen. 2. v. 24. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ : & erunt duo in carne una.

Quæ utique postrema verba propriissimè significant

48.

Tertium arg. ex c. 2. de Frig.

Confirmatur.

49.

Resp. ad ultimum arg. ex Sanchio.

Ad confirmationem.

50.

Resp. ad 2. arg.

51.

Dissolutio 1. arg.

gnificant copulam conjugalem, per quam conjuges fiunt principium unius carnis. Ergo individua vitæ societas principaliter respicit actum conjugalem, seu generationem proles, & consequenter alia obsequia, quæ necessaria sunt ad convenientem educationem proles.

52. *Ostenditur ex D. Aug. Matr. institutum esse propter copulam.* Appositè & eleganter S. August. lib. 9. de Gen. ad litt. c. 3. Si autem quaritur, ad quam rem fieri oportuerit hoc adiutorium, nihil aliud probabiliter occurrit, quam propter filios procreandos &c.

Et cap. 4. ac 5. Aut si ad hoc adiutorium gignendi filios, non est facta mulier viro, ad quod ergo adiutorium facta est? Si quia simul operarentur terram, nondum erat labor, ut adiumento indigeret, & si opus esset, melius adiutorium masculus fieret. Hoc & de solatio dici potest, si solitudinis fortasse tadebat. Quando enim congruentius ad convivendum & colloquendum duo amici pariter, quam vir & mulier habitarent &c. Vide Conclus. 9. sup. allegatam, ubi totus locus refertur.

Tantum hic adjungam Conclus. Aug. Quapropter non invenio, ad quod adiutorium facta sit mulier viro, si pariendi causa subtrahatur.

53. *In quo consistat essentia Matr.* Infero ego: ergo essentia Matrimonij, à Deo instituta, consistit in perpetua obligatione, & traditione potestatis corporis ad copulam conjugalem. Cumque res naturaliter absque sua essentia consistere nequeat, repugnat naturæ Matrimonij id validum esse, existenti perpetuâ impotentiâ: ac proinde, attento ipso naturæ jure, irritum erit, etiam inter infideles, qui huic juri subiciuntur.

Sequitur etiam, perinde esse, ut habet altera pars Conclus. sive hæc impotentia proveniat ex vitio naturæ, sive ex maleficio; absoluta sit, vel respectiva, dummodo reverà sit perpetua. Quare hoc addam, patebit ex dicendis.

54. *Duplex est impotentia, ex Scoto.* Incipio: Duplicem esse impotentiam, docet Scotus sup. n. 4. dicens: De secundo, duplex est impotentia in genere, naturalis & casualis. Naturalis in viro est frigiditas, vel mutilatio partis necessaria; in muliere arctatio. Casualis est per malefium. Impossibilitas prima satis patet. Secunda fit per malignos spiritus, qui habentes pactiones cum hominibus servant promissa: non quia veraces, sed ut alij eis adhareant (quia si nulla pacta servarent, nulli eis servirent) & ut illi, quibus servant promissa, eos colant, nam ex superbia sua præcipue appetunt honores divinos.

55. *Quomodo dæmon id oleat facere.* Deus etiam permittit eos exercere potestatem suam ad impediendum aliquos ab aliquibus actibus, in quos possent, si non essent impediti: & hoc vel propter peccata eorum, vel propter aliquam aliam causam occultam: & hoc modo magis habens pactum cum dæmone, procurat ab eo, ut istum impediatur à tali actu cum tali muliere, quamdiu tale malefium perseverat, puta acus curvata, vel aliqua hujusmodi. Hucusque Doct. Subtilis.

Neque aliquis negat hanc duplicem impotentiam. Quibus autem modis dæmones soleant tam viros quam mulieres reddere impo-

tentes, videre poteris apud Sanchez sup. disp. 94. Uti etiam, ex quibus signis possit dignosci, an impotentia sit naturalis, an potius ex maleficio confurgat.

Scotus sup. n. 6. quærit: Sed qualiter cognoscatur differentia istius, & illius impedimenti? Respondet: Difficile est videre, nisi per inspectionem corporis, si deficiat aliqua dispositio necessaria, requisita in parte illa ad istum actum: vel per judicium medicorum, quantum ad frigiditatem, si aliqua signa manifestè ostendant, ipsum esse talis complexionis. Si verò nec sic, nec sic, & tamen simpliciter impeditur; præsumendum est quòd sit malefium.

56. *Utraque est impedimentum divortium, si fuerit perpetua, ex eod.* Quòd autem utraque impotentia, si fuerit perpetua, dirimat Matrimonium, tradit ibidem Doct. Subtilis n. 6. hisce verbis: De istis duobus impedimentis ad propositum dico, quòd in aliquo sunt similia, & in aliquo dissimilia. Similia, quia impediunt contrahendum, & dirimunt jam contractum, respectu illius persone, respectu cuius sunt ista impedimenta: quod pro tanto additur; quia non tantum casuale, sed etiam naturale impedimentum potest esse respectu unius persone, & non respectu alterius, maxime de naturali in muliere.

Et verò impotentiam naturalem perpetuam dirimere, nemo ambigit; si non jure naturæ, de quo supra disputavimus, saltem jure Ecclesiastico; cap. 1. de Frig. & malefic. in fine: Sed vir, quem accepi, frigida natura est, nec potest illa facere, propter que illum accepi: si probari potest per rectum iudicium, separari potestis: & illa si vult nubat in Domino.

57. *Item ex eod.* Item cap. 3. eod. in fine: Respondemus igitur, quòd si vitium illud mulier à natura contraxit, nec opere medicorum poterit adjuvari: viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem.

Ex quo textu Aliqui inferunt à contrario sensu: ergò si vitium illud mulier non contraxit à natura, sed per malefium, vir non poterit aliam accipere. Sed respondetur, argumentum à contrario sensu ductum, nullius esse momenti, ubi contrarium est in jure decisum.

58. *Idem probatur de impotentia casuali, ex eod.* Planè, inquis; sed contrarium de impotentia casuali, seu per malefium inducta, ubi in jure decisum est? Sanè nullus textus sub tit. de Frigid. & malefic. loquitur de maleficio, sed omnes de frigiditate vel arctitudine.

Respondetur: nullus textus loquitur expressè sive in particulari de maleficio; sed aliquis loquitur in generali de omni impotentia, & talis textus est cap. 2. ibi: Sic qui impotentes sunt, minime apti ad contrahenda Matrimonia reputantur.

Ubi Gloss. verb. Impotentes, ait: Hæc ratione videtur, quòd senes, qui à naturali calore defecerunt, contrahere non possunt: sed contrarium est verum, Cod. de nuptijs, Sancimus 27. q. 1. Nuptiarum: quia in senibus dicitur esse legis obsequium & humanitatis solatium, ut ibi, & 31. q. 1. Aperiant, & cap. Quod si dormierit. Sed hic non loquitur de tali impotentia, sed de eo, qui sectus est

Qualiter cognoscatur differentia naturalis impotentia & casualis, ex Scoto.

Utraque est impedimentum divortium, si fuerit perpetua, ex eod.

De naturali probatur ex eod. de Frig.

Item ex eod.

Idem probatur de impotentia casuali, ex eod.

est, & qui perpetuo impotens est: sed senes aliquando aliquo beneficio moventur.

Et putas; quod dæmon non posset quempiam secare, & ita reddere perpetuo impotentem? deinde Glossa loquitur de eo qui seclusus est, & de omni qui perpetuo impotens est.

59. Alius textus, qui generaliter loquitur, est cap. fin. eod. tit. quod sic incipit: *Litera vestra nobis exhibitæ continebant, quod cum causa Matrimonij, quæ inter M. mulierem, & A. ejus virum vertitur, vobis fuisset ab I. Papa predecessore nostro commissæ, dicta M. proposuit, quod cum octo annis elapsis, dicto A. fuisset matrimonialiter copulata, & diu cohabitasset eidem, adhuc integra permanebat: eò quod prædictus vir ejus non habebat potentiam coeundi: quare petebat divortium, Ubi generaliter allegatur impotentia coeundi, nec in reliqua parte textus specificatur aliqua impotentia.*

60. Hinc Glossa verb. *Litera*, inquit: *Legitur tribus modis. Primo, quod loquatur in maleficiato, & secundum hunc intellectum summatur sic. Si vir maleficiatus nunquam potuit cognoscere uxorem, cui per triennium cohabitavit, ipse cum septima propinquorum manu hoc jurantibus, Matrimonium separatur, hoc dicit. Secundo modo legitur sic; quod non loquatur in maleficiato, sed in frigido, ut tenuit Innocentius, cujus lectura communiter non recipitur: sed tamen in se vera est, & dicendum, ut habuisti in cap. Laudabilem, sup. eod. Tertio modo legitur in harendo verbis *litera* generaliter, cum uxor dicit, virum non habere potentiam secum coeundi, nec exprimit ex qua causa. Et sic facit ad tertiam partem Rubricæ. Scilicet, impotentia coeundi. Nam Rubrica est: *De Frigidis & Maleficiatis & impotentia coeundi.**

Et sanè, nisi duo textus jam allegati loquantur in maleficiato, nihil in toto titulo facit ad secundam partem Rubricæ, & sic frustra ponitur: Et Maleficiatis, quod non est credibile. Merito ergo lectura Innocentij communiter non recipitur.

61. Quod tamen in se vera sit, ut ait Glossa, unde probatur? An fortè ex cap. *Laudabilem*? Hoc est Cælestini III. istud autem Honorij III. Hoc in terminis loquitur de naturaliter frigidis, ibi: *Requisivisti, quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis &c.* istud generaliter loquitur de impotentia coeundi; neque refert se ad cap. *Laudabilem*; ergo gratis dicit Glossa: *Dicendum, ut habuisti in cap. Laudabilem.* Et lectura Innocentij in se non est vera, utpotè non consonans litteræ.

Sanchez. Tum (inquit Sanchez sup. n. 8.) quod vir ille, Matrimonij separationem in eo textu petens, allegavit se ad omnes fœminas potentem esse, præterquam ad uxorem: quod frigiditati repugnat. Tum etiam; quia injectum est utrique, ut poenitentiam de peccatis ageret; at per poenitentiam non tolluntur impedimenta naturalia. Ita Sanchez.

Subdo verba textus: *Prædictus verò A. fatebatur, quod illam nunquam cognoverat, tamen se*

habere potentiam cognoscendi alias asserbat. Et infra: *Injuxistis eisdem, ut agerent poenitentiam de commissis, & sic fortè placeret Deo, qui Matrimonij fuit institutor & auctor, ut opus Matrimonij consummarent.*

Ubi Gloss. verb. *Cognoscendi alias*, ait: *Et ita allegabat iste maleficiatum, quantum ad istam, & non quantum ad alias, & non frigiditatem: quia si quis est frigidus quoad unam, quoad omnes est frigidus, cum impedimentum à natura procedat, arg. sup. eod. Ex litteris. Secus in maleficiato, ut dictum est sup. cap. proximo. Vnde postquam constitit de maleficiato, post triennium debent separari, & ad alia vota transire; 33. q. 1. Si per fortiaras.*

Ubi sic lego: *Si per fortiaras atque maleficas, occulto, sed nunquam injusto Dei judicio permittente, & diabolo preparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt, quibus ista eveniunt, ut corde contrito, & spiritu humili Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis puram Confessionem faciant, & profusis lacrymis & largioribus elemosynis & orationibus atque jejunijs; Domino satisfaciant, & per exorcismos, & cetera Ecclesiastica medicina munia (alias, munimina) ministri Ecclesiæ, tales, quantum Dominus annuerit, qui Abimelech ac domum ejus Abrahæ orationibus sanavit, sanare procurent. Quod si fortè sanari non potuerint, separari valebunt: sed postquam alias nuptias expetierint, illis in carne viventibus, quibus juncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiamsi possibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt. Ita Hincmarus Remensis Archiepiscopus. Qui textus (inquit Sanchez sup.) usu Ecclesiæ quoad hoc tamquam textus receptus est.*

De hac impotentia per maleficiatum Doct. Seraphicus 4. dist. 35. a. 2. q. 2. in corp. sequentia scribit: *Dicendum, quod Aliqui dixerunt, quod maleficiatum nihil erat in mundo; nec alicujus vis, nisi in sola estimatione hominum, qui multos naturales defectus attribuunt maleficijs demonum, propter defectum fidei. Sed ista positio derogat juri, & derogat opinioni vulgi, & quod malum est, experimento; & ideo istud non habet stabilitatem.*

Fuerunt & Alij, qui dixerunt, quod maleficiatum non impedit coitum, nisi ad tempus; sed tamen nullum est perpetuum; quia quodlibet dissolvi potest vel per diabolum, vel per maleficiatum, vel per Divinum auxilium: & dixerunt illud capitulum primo positum (Si per fortiaras) abrogatum.

Sed certè adhuc istud est contra experimentum, & contra jus novum: quia Decretalis Honorij (Literæ vestræ, de Frigid. & malefic.) præcipit in talibus fieri divortium: cum experimento probatum sit, multos habitasse simul per longum tempus, & adhibuisse operam magnam, & quassisse multa remedia, & nihil omnino valuisse; & ideo per experientiam convincit Ecclesiæ, tale maleficiatum aliquando esse perpetuum. Rursus; quia multi sunt, qui remedia invenerunt, est perpetuum.

62. Frigiditas est impedimentum universale.

Quid faciendum maleficiatis.

63. De impotentia per maleficiatum doct. Bonav.

Datur maleficiatum in mundo.

64. Idem perpenitiam.

convincit non semper esse perpetuum. Et ideo hoc maleficium aliquando impedit, aliquando non.

Quando
presumatur
temporale.

Ideo secundum communem DD. opinionem distinguendum est; quod impotentia coeundi accidentalis, qua venit per maleficium, aut est temporalis, aut perpetua. Si temporalis, non impedit. Tunc autem praesumitur esse temporalis, quando intra spatium trium annorum cohabitantes, & quam possunt operam dantes, sive per Ecclesiastica Sacramenta, sive per alia remedia salvari possunt. Hucusque S. Bonaventura.

65.
Probatur ex
Sanchez,
posse esse
perpetuum.
Primo.

Igitur non sunt audiendi, qui putant nullum maleficium esse perpetuum. Nam (inquit Sanchez sup.) si daemon semel vel saepius potest impedire copulam, permittente Deo, cur non semper? Cum per voluntatem operetur. Deinde, quia falsum est, semper posse tolli a suo Authore. Neminem enim latet, plura posse daemone destruere, quam reparare.

Secundo,

Præterea: quia quidam modus maleficij est membrum præscindendo: at membrum semel amputatum, restituere nequit daemon; sicut nec vitam ademptam potest reparare. Adde; posse contingere, jam maleficij auctorem obijisse, & sic maleficium erit perpetuum. Sic ille.

Additio.

66.
Impugnatur
additio.

Sed hæc consequentia non videtur bona, quia potest contingere, ut sciatur maleficium, tamen si auctor obierit. Habitâ autem illâ scientiâ, potest tolli maleficium, & sic maleficium non erit perpetuum.

Quando sit
perpetuum,
ex Aversa.

Unde Aversa q. 13. sect. 2. §. Alio tandem modo, sic ait: Sed potest esse, ut maleficium peractum fuerit in signo aliquo transeunte, aut in cibo vel potu assumpto, vel signum permanens projectum fuerit in flumen aut in mare, ita ut capi non possit, vel mortuus fuerit opifex maleficij, nec sciatur, ubi illud reposuerit. Sic, inquam, non potest maleficium removeri, & impedimentum est perpetuum dirimens Matrimonium. Hæc ille.

67.
Quod sit
remedium
contra ma-
leficium, ex
Scoto.

Audite Scotum sup. n. 4. Quod igitur est remedium contra id impedimentum per daemone? Respondeo: si per orationes sanctorum impediatur virtus daemone, bene fit. Si tamen Deus illas non exaudiat, tunc si sciatur maleficium, & destruetur, daemone non fatigaret eum amplius, quia ex pacto non assistit, nisi dum durat aliquod signum.

Licet tollere
maleficium,
ex eod.

Et ex hoc patet, quod trufatica est illa quaestio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficium? Non enim solum licet, sed est meritorium destruere opera diaboli. Nec in hoc est aliqua infidelitas; quia destruens non acquiescit operibus malignis: sed credit daemone posse, & velle fatigare, dum tale signum durat, & destructio talis signi, imponet finem tali vexationi.

68.
Delrio.

Nihilominus copiose aliqui de hac quaestione disputant, ut videre poteris apud Delrium lib. 6. disquisitionum magicarum, cap. 2. sect. 1. q. 3. ubi hic Auctor multis exemplis, ex varijs Auctoribus petitis, & communi praxi viro- rum piorum sic sanantium, & rationibus varijs, quas nimis longum esset hic transcribere, probat sententiam Scoti, quam sequitur Sanchez sup. disp. 96. n. 3.

Quia (inquit) dubitari nequit, finem intentionem licitum esse, nimirum sanitatis recuperationem. Quare tota malitia refundi debet in medium, ei fini assequendo adhibitum. Sed id medium culpâ vacare ex eo constat, quod auferendo signum intentione prædictâ, nec pactum, nec amicitia cum daemone confirmantur, nec illi honores exhibeatur: imò potius illa solvantur, ac daemone contempto, ab ejus amicitia recedatur, ob id quæ signum foederis separatur aut comburitur.

Probatur ex
Sanchez.

Quod si dicas: esse malum credere, eo signo ablato maleficium cessaturum; id à veritate alienum est. Quia id credere nullo jure interdicitur, nec est aliqua infidelitas, credere daemone destitutum à damno (ut optimè explicuit Scotus 4. dist. 34. q. un. vers. Et ex hoc patet) quia destruens non acquiescit operibus malignis, sed credit daemone posse & velle vexare manente signo, & eo destructo, impositurum finem vexationi. Nec est vanum, cum conjecturis rectæ rationis innitatur. Valde enim verisimile est fore, ut daemone, qui pacto ligatus erat ad nocendum, soluto pacto, ejusque signo ablato, cesset. Hæc est prima ratio Sanchez, desumpta ex Scoto sup.

69.
Occurrit
objectioni.

Secunda erit: quia si magus in foro interno vel externo fatetur se damnum intulisse, cò quod signum aliquod alicubi collocarit: quis dubitet, utrumque judicem compulsurum, ut signum amoveat, ut maleficiatus ad pristinam restituatur sanitatem? Non ergo peccabit maleficus auferens.

Secunda
probatio.

Tertio: quia in damno inferendo per signi appositionem, daemone cooperatus est vexans. At in restituenda sanitate per signi ablationem, nulla actio daemone, ejusque auxilium intervenit, sed mera privatio, hoc est, non agere vexando: atque adeo non expectatur, ut daemone aliquid faciat, sed desinat facere: at expectare effectum daemone privativum, culpâ vacat. Sicut fas est expectare daemone fugam ab energumeno, vel cessationem tentationis, & similia. Quod effectus ille non expectetur vi alicujus pacti conventi cum daemone: sed potius solutione pacti, & amicitia cum illo.

70.
Teria.

Tandem; quia hoc non est opus malefici, ut maleficus est, sed hominis, scientis impedimentum boni proximi sui. Nulla enim hic daemone invocatio adest, ejusque auxilium, sed sola signi destructio, quo durante statuerat daemone damnum maleficiati conservare. Hucusque Sanchez pro sententia Scoti.

Probatur 4.

Quam ante ipsum docuit Henricus Gandavensis Quodl. 5. q. 33. ibi: Licet perniciosum sit, operibus superstitiosis communicare, aut facere talia, qualia faciunt superstitiosi, communicando operibus daemone; Catholicum tamen est, destruere superstitiosum opus daemone, & in hoc ei contrariari, & sic dico, quod licitum est, maleficium deponere simpliciter, quemadmodum licitum est Idolothytum in cloacam projicere: & etiam ut curetur infirmus maleficiatus: non credendo, quod virtute illius malefici,

71.
Estque de
Arina Hen-
vici Gand.

faci,

ficii, morbus ille contingat (hoc enim infidelitatis esset) sed credendo contrarium, & quòd solum fiat solà dæmonum actione, ex divina permissione, qui non consueverunt secundum passionem suam maleficiatum vexare, nisi stante illo maleficio. Hæc ille.

Idem tenet Cajetanus tam in Summa verb. *Matrimonium*, quam in opusculo, quod hac de re conscripsit. Plures Auctores reperies apud Sanchez sup. ut proinde negari non possit hanc sententiam, tam ex auctoritate, quam ratione valde probabilem esse, & in praxi tutam.

72. *Oppositum docet Ioan. Hesselius.* Contraria nihilominus magis placet Ioan. Hesselio in suo Catechismo lib. 5. cap. 207. quod sic incipit: Instituitur hoc cap. quæstio, an non liceat saltem rogare eum, qui posuit maleficia, hoc est, signa, ad quæ, tamquam ad sua Sacramenta, diabolus nocet vel operatur; an non liceat, inquam, eum rogare, ut eiusmodi signa tollat? Vel an maleficio tinctus, non possit eum rogare, ut monstret ei ista signa, per quæ maleficio affectus est, ut ipsemet possit ea destruere? Vel an si saga confiteatur, & poeniteat, rogetque Confessarium, an liceat ei auferre maleficia, quæ posuit, ut ijs ablatis diabolus non amplius noceat; an ille Confessarius possit dicere, ut ea auferat? Intellige semper, absque novo maleficio. Exempli gratiâ, si dicat venefica: Ego ibi posui tria ova: dixitque mihi diabolus, quòd donec ibi fuerint, occidet equos, & pecora istius hominis; possumne illa tollere, ut diabolus desinat pecori illius hominis esse infestus? Quæritur etiam, utrum Confessarius possit hoc casu dicere, tolle ista signa, ut videlicet diabolus non amplius noceat.

73. *Esque sententia Pet. Ioan. Provincialis.* Ad hanc quæstionem, relatâ sententiâ affirmativâ Scoti & aliorum, respondet præfatus Auctor: Magis mihi placet sententia cuiusdam Petri Ioannis Provincialis, omninò contrarium definitis, cuius doctrina videtur mihi magis accedere ad veteres Scholasticos, Ecclesiasticos DD. & denique Scripturas. Is dicit: Etiam si videatur signum, nocumentum, ut ita dicam, inferens; non licere tamen illud amovere, ad eum finem ut à maleficio liberetur maleficiatus. Novo autem maleficio illud amovere, non esse licitum, dubium non est.

Idem Petrus Ioannis Provincialis pulchrè hæc explicat. Quæritur (inquit) an fortilegum maleficio liceat destruere hæc intentione, ne maleficiato amplius noceat? Et videtur quòd sic; quia & opus, & intentio talis sunt bona.

74. *Probat. ex eod.* Contrâ (inquit) quicumque in sua actione observat artem, & intentionem diaboli, & maleficij ab ipso instituti, est eo ipso maleficus, & serviens diabolo, sed hoc fit in casu proposito; quia talis non destruit maleficio, nisi quia credit & timet, quòd quamdiu sic stat, habeat efficaciam nocendi, seu quòd diabolus, illo stante, noceat; & quia cum hoc credit, quòd ex destructione diabolus nocere cessabit; quia maleficio sub tali forma instituit, quòd quando destrueretur, ipse à nocendo cessaret; ergò destruere illud, ut ipse diabolus cesset voluntariè,

& quasi ex sua propria institutione, quia obligatur cessare, quando destruetur, est pars formæ institutionis maleficij: & hæc intentione facere est sequi legem, & intentionem diaboli. Et sic absque præiudicio melioris sententiæ mihi videtur, quamvis quidam (Scotus) aliter scripserit.

Si tamen absque omni tali intentione, ex solo odio totius artis & intentionis diabolicæ, dico tam constructivè, quam destructivè, & tam nocitivè, quam cessativè, aliquis maleficio destruat, tum benè facit. Hactenus ille Provincialis.

Atque hæc sententia videtur mihi verissima; quia talis dat diabolo quodammodo potestatem vivificandi & mortificandi: alioquin casu huiusmodi signa destruere, ut ipse benè dicit, nihil est. Usque adhuc Hesselius.

Approbat. ab Hesselio.

Ego autem dico: casu huiusmodi signa destruere multum est, intelligendo, quòd per talem destructionem tollitur maleficio, æquè ac per destructionem ex intentione. Sed & neutra destructio dat diabolo potestatem mortificandi seu nocendi; nam Deus non permittit ipsum nocere (sine qua permissione nihil potest) nisi dependenter à mala voluntate malefici, sive à signo posito. Hoc cognoscimus experientiâ, quamvis nuspam in Scriptura à Deo præscriptum sit.

75. *Afferio Affertis.*

Quando ergò quis tollit signum maleficum; quod diabolus per suos ministros posuit, non facit hoc, quia diabolus pactus est, quòd, quando hoc signum tolleretur, non sit amplius nociturus; sed ut diabolus faciat impotentem, non physicè, sed moraliter; quia constat experientiâ, Deum non permittere, ut amplius noceat.

Unde hic nihil expectatur ex benignitate & pacto diaboli, quod solum fuit de nocumento inferendo, signo posito; sed potius ex benignitate & bonitate Divina, quæ noluit dare potestatem diabolo nocendi, nisi dependenter à signo, per maleficio posito.

76. *Hic nihil expectatur ex pacto diaboli.*

Patet ergò non subsistere, quod sup. cap. 208. asserit Hesselius: Hoc (putâ, destruere signum) est virtute dicere diabolo: Tu promissisti per tuos ministros, sagas, divinos, &c. quod ablato hoc signo non amplius sis nociturus; ergò tolle jam nocumentum. Hoc certè est colere dæmonem, ideoque benè dicit Petrus Ioannes Provincialis, quòd hoc sit Dei honor in diabolo offerre.

Arg. Hesselij non subsistit.

Sic etiam dicit S. Thomas in genere hæc de re loquens 2. 2. q. 96. a. 1. & 2. Tradit ibi fundamenta huius superstitionis: In huiusmodi, inquit, homo non utitur re illâ, ut re, sed ut signo. Et Albertus in 2. dist. 7. Est Dei contumelia, & à fide apostasia &c. expectare aliquid à dæmone. Ita Hesselius.

Sed hæc non sunt genuina verba horum DD. Quæ ergò? S. Tom. q. citatâ a. 1. in corp. sic ait: Ars notoria est & illicita & inefficax. Illicita quidem est; quia utitur quibusdam ad scientiam acquirendam, quæ non habent secundum se virtutem causandi scientiam, sicut inspectione quarundam figurarum, & prolatione quorundam ignotorum verborum

77. *Quid doceat S. Tho.*

borum, & alijs hujusmodi. Et ideo hujusmodi ars non utitur his, ut causis, sed ut signis; non autem ut signis divinius institutis, sicut sunt sacramentalia signa. Unde relinquitur, quod sint supervacua signa, & per consequens pertinentia ad pacta quadam significationum cum demonibus placita atque fœderata.

Et a. 2. in corp. Unde (inquit) si naturaliter non videantur posse tales effectus causare, consequens est, quod nec adhibentur ad hos effectus causandos tamquam causas, sed solum quasi signa. Et sic pertinent ad pacta significationum cum demonibus inita.

78. Expenditur ejus doctrina.

Planè pertinent. Sed quid tum? Nonne, qui destruit rem, quâ utitur maleficus tamquam signo, utitur illâ re tamquam signo? Ex dictis patet, quod non; sed destruit illam rem, v. g. ova posita, tamquam signum nocementi, quatenus tales res sunt, ad quarum destructionem cessat nocementum, non ex pacto inito cum diabolo, quod solum respicit nocementum, ut suppono; sed ex voluntate Dei, quâ non permittit diabolus diutius nocere.

Loquitur de ipsis maleficis.

Loquitur ergò Doctor Angelicus de ipsis maleficis, qui ex pacto cum diabolo, ponunt hujusmodi res, quæ ex se non habent virtutem causandi, ut diabolus causet talem vel talem positivum effectum, tamquam particulare aliquod beneficium. Porrò in casu nostro, non expectatur à dæmone effectus aliquis positivus, sed ad summum privativus; non quasi ille beneficium aliquod conferat desistendo, sed quia remoto signo, quo ad vexandum ex pacto ligabatur, speretur fore ut desistat. Ita Sanchez sup. n. 6.

79. Non intervenit hic aliqua invocatio dæmonis, ex Sanchez.

Unde (inquit idem) non intervenit hic aliqua dæmonis invocatio, nec petitur, ut stet promissis, imò dissolvitur pactum; nec speratur salus à positiva dæmonis actione, sed à privatione actionis. Et quàmvis ea ablatio signi non habeat ex natura sua, mederi maleficio; sed supposito pacto cum dæmone; si enim nullum esset pactum, nec noceret, nec sanaret: at sanat, supposito pacto, non quasi dæmon cooperetur, vel quasi pactum cum ipso in initum confirmetur; sed per ipsius dissolutionem. Igitur S. Thomas non favet sententiæ Hesselij.

An Albertus magnus favoreat Hesselio.

Sed neque Albertus magnus, qui dist. cit. a. 12. ita scribit: Dicendum, quod in talibus est apostasia verbi, oris, vel operis. Si enim per invocationes, conjurationes, sacrificia, suffumigationes, & adorationes fiunt, tunc aperte pactum inicitur cum dæmone, & tunc est apostasia oris ibi. Si autem non fit nisi opere simplici, tunc est apostasia operis: quia illud opus expectatur à dæmone, & expectare aliquid à dæmone, vel velle aliquid percipere per ipsum, semper est fidei contumelia, & ideo apostasia. Hæc ille.

80. Loquitur de illis, qui ponunt signa.

Qui similiter loquitur, non de ijs, qui destruant signa, & expectant aliquem effectum privativum; sed de his, qui ponunt signa, expectantes effectum aliquem positivum à dæmone, tamquam particulare beneficium, quod indubiè fidei contumelia est, & ideo apostasia.

Adducit

Adducit præterea Hesselius pro sua sententia

auctoritatem D. Aug. dicens: Iam videamus, Hessel. pro quid generaliter de hac re dicat Aug. lib. 2. de se D. Aug. Doctr. Christ. cap. 23. Illud Apostoli (inquit) Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum, de omnibus imaginarijs signis sentiendum est, ad remedium, aliarumq; observationum curam pertinentibus, quæ non sunt divinius ad dilectionem Dei & proximi tamquam publicè constituta, sed per privatas appetitiones rerum temporalium, corda dissipant miserorum.

Et lib. 21. de civit. Dei, cap. 6. dicit: dæmones etiam ritibus coli; amotio autem signi est ad minimum ritus. Et lib. 83. qq. q. 79. dicit, dæmonem aliquando fugari à dæmone vel a mago; sed cum id facere, ut magis noceat. Et ista sunt miracula magorum & dæmonum, dumque cedit & cessat homini nocere ad amotionem signi, hoc facit, ut majus malum inferat, Hæcenus Hesselius.

Hæc sunt propria verba 1. loc. cit. Omnes artes hujusmodi vel nugatoria vel noxia superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolose amicitia constituta, penitus sunt repudianda & fugienda Christiano; non quod idolum sit aliquid, ut ait Apostolus 1. Corint. 10. sed quia quæ immolant, dæmonij immolant, & non Deo: Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. Quod autem de idolis & de immolationibus, quæ honori eorum exhibentur, dixit Apostolus, hoc de omnibus imaginarijs signis sentiendum est, quæ vel ad cultum idolorum, vel ad creaturam, ejusq; paries tamquam Deum colendas trahunt: vel ad remedium, aliarumq; observationum curam pertinent, quæ non sunt divinius ad dilectionem Dei & proximi, tamquam publicè constituta, sed per privatas appetitiones rerum temporalium, corda dissipant miserorum. In omnibus ergò istis doctrinis, societas dæmonum formidanda atque vitanda est, qui nihil cum principe suo diabolo, nisi reditum nostrum claudere atque observare conantur. Ita Divus Augustin.

81. Referuntur propria verba D. Aug.

Cujus doctrina nobis summoperè placet: sed negamus ex ea consecræneum esse, quod destructio signorum, intentione recuperandi sanitatem, corda dissipet miserorum, sicuti positio signorum intentione nocendi. Ratio disparitatis: quia in destructione non est societas dæmonum, sed dissipatio potiùs societatis inter magum & dæmonem; secùs in positione, quæ fit vi pacti, priùs initi cum dæmone. Unde perindè est sive magus destruat signum, sive alius quicumque, & seu casu fiat, seu ex intentione; cum tamen positio nullum habeat effectum, nisi fiat ab ipso mago intentione nocendi vel consequendi talem effectum seu beneficium à dæmone.

82. Placet doctrina.

Disparitas inter positionem signi & destructionem.

Ita notat Wiggers de Iust. & Iure tract. 8. cap. 6. dub. 21. n. 137. & seq. ubi lego sequentia verba: Cæterum hac in re probatur mihi maximè doctrina, quam indicat à Victoria Relect. de Magia non longè à finè; scilicet Wiggers. quod quemadmodum dæmon divinâ virtute ordinariè cohibetur, ut pro sua voluntate & libidine non possit hominibus sive in corpore sive

83. Multa permittuntur dæmoni in hominem.

in bonis fortunæ nocere, prout satis constat ex historia S. Iob; attamen multa ei in homines permittantur; & quidem quasi ordinariâ lege, quando hominum malitia, qui se illi devoverunt, cooperatur; quod sic quoque, cessante hac cooperatione, rursus à Deo prohibeatur aut coarceatur, ut ulterius mala & nocumenta inferre non possit.

84. Hinc quamvis naturales dæmonis vires spectando, possit multò plura & majora mala hominibus inferre, quàm per magos aut sagas inferre soleat; nihilominus tamen, si attendatur divina promissio, à qua totaliter est dependens, dicendum erit, quòd ordinariè plura possit per maleficos, quàm per se solum; ut communiter quoque DD. tradunt. Mirum est (inquit à Victorio loco citato) & mysterium, quod cum dæmones per se nocere non permittantur, tamen non à Deo impediuntur nocere per homines, ut per magos, larvas &c.

Quod tamen non ita mirum videri debet, si res bene perpendatur: nam grave nimis foret humanæ conditioni, quòd dæmon naturaliter potentissimus, & ex odio contrà humanum genus, avidissimus ad nocendum, sineretur pro libidine sua infestare & divexare hominem: æquior autem est pugna, & non ita impar certamen, si permittatur solum nocere, inquantum inducere potest hominem ut homini noceat, seu nocumento diaboli, quantum in se est, cooperetur.

85. Huic autem fundamento insistendo, respondere licebit ad probationem Antecedentis (putà, effectus in casu nostro non expectatur ab aliqua causa naturali, neque ab humana voluntate, neque per miraculum à Deo) quòd, qui maleficij signa tollit, aut destruit, expectet effectum & cessationem mali ab ipso Deo; non per miraculum propriè, sed quasi per ordinarium ejus agendi modum, qui ordinariè non permittit dæmonem inferre ejusmodi nocumenta hominibus, nisi malitia humana suo modo concurrente & cooperante.

Quod adèd verum esse videtur, ut aliquando ex viro docto, qui sæpius examini sagarum interfuit, audierim, quòd una confessa fuerit, non sufficere ad nocendum, quòd hominem tangant, aut signa ponant, nisi id faciant animo & intentione nocendi: quòdque aliquando jussu dæmonis tetigisset unum, quem ille volebat inficere, sed quia ex quadam commiseratione non haberet voluntatem inficendi, quòd non fuerit secutum maleficium, aut nocumentum, quare & pœnas à dæmone luebat. Hucusque præfatus Auctor.

86. A quo si quæras, quare dixerit: Ordinariè Deum non permittere sublatis signis ulterius nocumentum? Respondet: quia suam promissionem non absolute adtrinxit signis; sed sicuti aliquando dæmonis potestatem coërcet etiam positis signis, quando hoc ita illi placuerit; sic & aliquando nocere forsitan permittit, si ita illi placuerit etiam signis sublatis; quia tamen ordinariè Deus non permittit, hinc dum signa re-

Bosco de Matrim. Pars II.

movemus aut destruimus, meritò possumus effectum cessationis malorum à Deo expectare.

Sed enim, dicit aliquis; si res ista sic se habet; ergò non sunt signa diaboli, sed Dei. Ita argumentatur Sylvius 2.2. q.96. a.4. Conclus. 3. §. 3. in fine.

Respondetur: negando Consequentiam; quippè à Deo non sunt illa instituta ad nocendum; sed à diabolo; neque Deus nocet ad positionem talis signi, sed diabolus; ex permissione tamen Dei, sine qua nihil potest dæmon. Num propterea adscribendum Deo vel nocumentum, vel signum nocumenti? Absit. Signum ex instituto, quale hic est, institutori constat esse adscribendum.

Igitur ut pergamus ad alia loca D. Aug. dico iterum; in hac sublatione signorum, nullam esse societatem cum dæmone, nec implicitam, nec explicitam; adeoque de ea non loqui D. Aug. d. loco.

88. Secundus locus erat ex lib. 21. de Civit. cap. 6. ubi invenio sequentia verba: Illiciantur autem demones ad inhabitandum per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit delectabilibus pro sua diversitate diversis, non ut animalia cibus, sed ut spiritus signis, qua cujusque delectationi congruunt per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum. Ut autem illiciantur ab hominibus, prius eos ipsi astutissimâ calliditate seducunt, vel inspirando eorum cordibus virus occultum, vel etiam fallacibus amicitijs apparendo, eorumque paucos discipulos suos faciunt, plurimorumque doctores. Neque enim potuit, nisi primùm ipsis docentibus, disci, quid quisque illorum appetat, quid exhorreat, quo invitetur nomine, quo cogatur, unde magica artes, carumque artifices extiterunt. Ita S. Doctor.

Quæro autem ego; destructio signi non potuit disci, nisi ipsis docentibus? Ipsa ratio naturalis dicat, destructo signo destrui pactum, quod illi signo alligatum est; & per consequens cessare nocumentum, quod vi illius pacti infertur, inquantum ex vi illius illatum fuit. Non igitur loquitur hic D. Aug. de illa destructione, nisi fieret ex speciali pacto cum dæmone; quo absolute obligaretur cessare signo destructo.

89. Si dixeris: magi & sagæ faciunt hujusmodi pactum. Respondeo non satis constat, hoc semper facere. Atque ut factum esset, quamvis tunc (ut notat Wiggers sup. n. 140.) non posset cum hac intentione, quasi vellet uti pacto isto, & in vim illius constringere aut permoveere dæmonem ad cessandum: hoc enim esset uti ejus ope & commercio, per modum quasi familiaris, & humanæ conversationis, quod omninò illicitum est: nihilominus tamen simpliciter loquendo posset tollere aut destruere signa, non respiciendo, sed despiciendo pactum dæmonis, quò non potest illi præjudicare, quò minus licitè faciat, quod aliàs tibi licitum est. Ita docet Suarez lib. 2. de Superstitione cap. Suarez: 17. n. 15. & 17. ita tamen ut cessationem

X x mali

mali non expectet ex gratia aut voluntate dæmonis, ratione illius pacti; sed simpliciter ex destructione operis illius, sive ab ipso Deo, qui destructo opere humanæ malitiæ, non solet ulterius permittere, quod dæmon noceat.

90. *Confirmatur.*
 Confirmatur; quia & ipse maleficus, si fieret poenitens, posset imò & teneretur signa tollere aut destruere; sed non eo fine, ut dæmon ex pacto suo cessaret; sed ut à dæmonis societate & ope recedat, ipsque se renuntiare declaret; & simul, ut nocumentum definat, sive ideò, quia signis sublati, & societate ac pacto cum ipso relictis, dæmon solet à nocendo superfedere, sive potius, quia ulterius nocere non permittitur. Ita hic Auctor.

Amotio signi non est ritus.
 Itaque non negamus, dæmones etiam ritibus coli: sed dicimus, amotionem signi non esse huiusmodi ritum; utpotè, quæ non ad dæmonem honorandum exhibetur, sed in ejus despectionem. Atque hæc de secundo loco D. Aug.

91. *Trinitologus S. Aug.*
 Venio ad tertium desumptum ex lib. 83. qq. q. 79. ubi sic ait S. Doctor: *In magicis impetrationibus ad illecebram deceptionis, ut sibi subjungent eos, quibus talia concedunt, præstant effectum precibus & ministerijs eorum, privato illo jure largientes, quod sibi licet largiri honorantibus se, sibiq; servantibus, & quadam secum in Sacramentis suis pacta servantibus.*

Et infra: *Quod autem Dominus dicit: Non potest satanas satanam expellere; ne forte quispiam utens nominibus aliquarum infirmarum potestatum, cum dæmonium excluderit, falsam putet esse illam Domini sententiam: ad hoc intelligat dictum, quia hoc modo satanas, etiamsi corpori aut corporis sensibus parcat, ideo parcat, ut ipsius hominis voluntati per impietatis errorem triumpho majore dominetur.*

92. *Non valet Hesselio.*
 Sed nunquid, quæro ego, error impietatis est, credere, quod Deus ad amotionem signi ordinariè non permittat dæmonem homini nocere? Ipsa quotidiana experientia hoc testatur. Error autem impietatis est credere, tale vel tale signum habere vim expellendi dæmonem; cum hæc vis non oriatur nisi ex voluntate dæmonis, & pacto inito cum eo, qui huiusmodi signa ponit. De hoc igitur loquitur D. Aug. non de eo, qui in despectum diaboli, absque pacto explicito vel implicito destruit signum.

Ratio Hesselij pro sua sententia.
 Ex dictis patet responsio ad rationem, quam Hesselius sup. affert pro sua sententia, dicens: Si esset licitum amovere signum; ergò poterimus rogare diabolum, ut monstret nobis signum, vel maleficum, ut non ponat, & proinde licitum erit consulere magos, & similes farinæ homines, ut indicent nobis, quis abstulerit res nostras & similia: atqui hoc est contrà legem Dei Levit. 20. v. 6. *Anima, quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.*

93. *Responsum.*
 Ad hæc, inquam, facilis & obvia est responsio; in primis, rogare diabolum, ut monstret nobis signum, intrinsecè malum esse, ita ut nullo sine possit licitè fieri. Fatentur autem

Omnes, etiam Hesselius, licitum esse amovere signa in detestationem diaboli. Sic enim scribit hic Auctor in fine d. cap. 208. Dicendum, sanctum quidem esse, destruere opera satanæ, si non struat hoc ipso novum ali-quod eidem opus. At verò ille, qui tollit signum, ut à maleficio liberetur maleficiatus, init cum satana novam societatem. Malum ergò opus ex ordinatione diaboli destruere, pessimum est, licet per se bonum sit destruere illa signa, non alià intentione, quàm in detestationem diaboli, & operum ejus, & ex odio intentionis ejus. Hæc ille.

Ast interrogo ego unum verbum: ubi & quando diabolus ordinavit destructionem operis magici? Atque ut ordinasset non destructionem, sed cessationem nocumenti, concomitanter ad destructionem; jam antè dictum est, in vim talis ordinationis seu pacti nihil posse fieri.

Et verò, qui destruit causâ liberationis à malo, nonne hoc facit ex odio intentionis diaboli & operum ejus? Nam intentio & opus ejus est nocere. Profectò tam facile est destruere in detestationem diaboli, quàm ex intentione consequendi sanitatem. Consulo ergò omnibus, qui destruere volunt, ut id faciant in detestationem diaboli, & jam secundum omnes DD. liberi erunt à peccato, atque eundem effectum consequentur.

Porro rogare diabolum, ut monstret nobis signum, nullâ intentione potest reddi licitum cum sit signum aliquod fœderis & amicitia; expressa utique cum ipso communicatio, causâ accipiendi beneficium, non à Deo, sicut in casu nostro, sed ab ipso diabolo. Igitur non valet argumentum à destructione signi ad rogationem diaboli.

94. *Argumentum contra Hesselium.*
 Numquid valet à destructione ad rogationem malefici, ut non ponat signum? Indubiè hæc rogatio potest esse licita, imò quandoque præcepta, quando scilicet eo medio potest impediri peccatum maleficij, quod committit maleficus ponendo signa. Sicut ergò licet destruere in detestationem diaboli; ita etiam rogare in detestationem peccati, sive ad impediendum peccatum.

95. *An valet ad rogationem malefici.*
 Sed quid si roget, quia timet infici à malefico? Qui vadit rogatum maleficum (inquit Hesselius sup.) ut maleficus est, non ut est homo; quia timet eum, inquantum est potens per diabolum, honorat maleficum ut talis est; & per consequens etiam honorat diabolum. Sic nos honoramus Virginem Mariam, inquantum potens est per filium, ut proinde per eam honoremus etiam Christum ejus filium. Hæc ille.

96. *Non valet.*
 Interrogo ego: qui tollit signa magica invito malefico, & ejus magistro diabolo, ne amplius, Deo sic volente, noceant, honorat maleficum ut talis est? Imò detestatur maleficum, quâ talis est, id est, inquantum nocet per diabolum; & per consequens etiam detestatur diabolum.

Hinc

Obicitur
auctoritas
D. Cyr.

Hinc nihil contra nos, quod Hesselius sup. adducit ex Cypriano in Orat. Dominicam, ad illud: *Ne inferas nos in tentationem: Qua in parte ostenditur, inquit, nihil contra nos adversarium posse, nisi Deus ante permiserit: ut omnis timor nosse & devotio, atque observatio in Deum convertatur, cum in tentationibus nostris nihil malo liceat, nisi potestas inde tribuatur &c. Datur autem potestas adversus nos malo secundum nostra peccata.*

Ex his patet (inquit Hesselius) quod rogare, & timere maleficos, signa sunt infidelitatis: omnis enim timor debetur Deo. Nec lex quidem naturae permittit, ut cum illo inchoatam societatem ineamus; cum quo amicitiam habere non possumus. Hæc ille.

97.
Expeditur
ab Auctore.

Inquiro ego: qui videret hominem venientem cum armis, ut se inermem occidat, nonne timendo & fugiendo, iniret cum eo inchoatam societatem? Quid si arma sumeret, animo propulsi injuriam, timore mortis inferendæ, nisi se defendat? Quid si aliquis iniisset pactum cum hoste, quod dato signo domum vel urbem incenderet, qui tale pactum sciret, putans, quod absque ullius cum hoste societatis vel pacti nota nequeat signum illud amovere, eod quod timeat aliàs malum ab hoste inferendum?

Credo, quod si Hesselius vidisset venientem diabolum aut ejus discipulum, seu magum aut sagam, ad eum inficiendum; credo, inquam, quod absque ulla nota infidelitatis sive societatis cum diabolo, timore infectionis fugam arripisset, aut alio modo se defendisset. Cur enim minus liceat timere diabolum, aut ministrum ejus, quam quemlibet malum hominem, infidiantem vitæ meæ, aut sanitati corporis? Nunquid hic aliquid potest, nisi Deus ante permiserit? Num quia timeo ipsum, ideo habeo cum eo inchoatam societatem?

98.
Ostenditur
non conclusio
dura.

Seimus Deum permittere, ut diabolus noceat per malos homines, & experientia didicimus, non permittere ordinariè, dum cessat malitia hominum: cur non possum timere permisionem divinam, & rogare Deum ne permittat; aut destruere signum, quo destructo, scio, quod Deus non soleat nocumentum permittere? Hoc enim potius est timere Deum, qui potest permittere nocumentum, & non permittere, quam diabolum aut maleficum, quâ maleficus est.

Et sanè dum rogo maleficum, ut non ponat signa, non rogo eum ut maleficus est; quia per se potens est non ponere, & solum rogo, quod naturaliter absque opera diaboli potest facere, imò tenetur facere.

99.
Solvitur
arg. Hess.
de jure
ex Levit. 20.

Si inferas: ergò licitum erit consulere, magum, ut indicet nobis, quis abstulerit res nostras. Negatur Consequentia: quippè id indicare non potest, nisi operâ dæmonis, sive ut magus est, adeoque peto maleficium, quod intrinsicè malum est, & contra legem Dei Levit. cap. 20. Igitur argumentum, quod sup. petit Hesselius ex hoc loco Scripturæ, nullius est momenti.

Refertur
quædam hi-
S. Hieronymus narrat in vita S. Hilarionis, de

Boſco de Matrim. Pars II.

quodam adolescente, qui amabat vehementer quamdam virginem, cujus copiam sibi fieri multum desiderabat. Audivit magum, à quo consilium accepit, ut aliquid sub limine domus, quam inhabitabat puella, poneret, quo facto, puella, insano hujus adolescentis amore correpta ducitur ad S. Hilarionem.

D. Hier.

Addit Hieronymus: *Noluit Sanctus (puta, Hilarion) antequam purgaret virginem, vel adolescentem, signa jubere perquirere: ne aut solitis incantationibus demon recessisse videretur, aut ipse sermone ejus accommodasse fidem: asserens fallaces esse demones, & ad simulandum callidos, & magis reddidit a sanitate increpuit virginem, cur fecisset talia, per quæ demon intrare potuisset.*

Ibi (inquit Hesselius) tollere signum est solitis incantationibus uti: per quod indicat Hieronymus, dæmonem tunc discedere virtute incantationis, & ex pacto, quando discedit ad ablationem signi. Hæc ille.

106.
An favent
Hesselio.

Respondetur communiter: D. Hilarion non ostendit dæmonem expellere per sublationem signi, quod non. norum ad ipsius dæmonis petitionem (dicebat quippè: *Exire me cogis, & ligatus subter limen tenor, non exeo nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit*, ablatis scilicet malefici signis) non quod id per se illicitum foret, aut quia hoc esset incantationibus dæmonem pellere: sed ex alijs causis; tum scilicet, ut divina virtus, quam peculiariter contra dæmones habebat sibi assistentem, clariùs eluceret, & Deus à præsentibus & adstantibus, nam publicè res peragebatur, magis laudaretur: tum quoque, ne scandalum fortitan apud eos oriretur, ut patet ex illis verbis: *Ne aut solitis incantationibus recessisse videretur &c.*

Non dicit, quod recessisset, sed: *Recessisse videretur*, scilicet adstantibus: qui potuissent utique offendi, quod vir tantæ existimationis videretur nimium credulus sermonibus dæmonis & patris mendaciorum; aut in eam induci opinionem, quod per incantationes dæmon recessisset; si adolescentem, ad petitionem dæmonis, curasset signa, quæ sub limine collocaverat, auferre, & non dæmon in Dei nomine & virtute, per virum sanctum fuisset ejectus invitus.

101.
Quare no-
luerit S. Hi-
larion, ut
signa tolle-
rentur.

Voluit itaque pro majori Dei gloria & præsentium ædificatione S. Hilarion altiori modo liberare virginem: unde non sequitur, alium modum esse per se illicitum. Ita Wiggers sup. n. 133.

Wiggers.

Et ideo Scotus sup. pro quo defendendo hæc latius deduximus, utrumque modum expressit dicens: *Quod igitur est remedium contra istud impedimentum per dæmonem? Respondeo: si per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis, bene fit. Ecce primus & altior modus. Sequitur imperfectior & inferior. Si tamen Deus illas non exaudiat, tunc si sciretur maleficium & destrueretur, dæmon non fatigaret illum amplius &c.*

102.
Duple x. mo-
dus tollendi
maleficium:
ex Scoto.

Quid ergò (interrogat quispiam) si Deus illas non exaudiat, nec sciat maleficium? Responsio in promptu est: impotentia erit perpetua, non obstante, quod per miraculum à Deo possit

si neutrò
modo possit
tollì impo-
tentia, erit
perpetua.

possit tolli, vel ope dæmonis, ut patet ex antedictis. Secus si posset tolli per Ecclesiæ exorcismos, ut constat ex cap. fin. 33. q. 1. sup. relato. Quippè, ut dictum fuit, maleficium per exorcismos tolli, non censetur miraculum. Ita fatentur Omnes.

103. Non tamen capio differentiam (inquit Sanchez lib. 7. disp. 94. n. 10.) quam constituit Pet. de Ledesma de Matr. q. 58. a. 2. paulò post principium, inter frigiditatem & maleficium, quòd illa, si tollatur per miraculum, non efficiat valere Matrimonium priùs initum: at si maleficium tollatur orationibus, jejunijs, exorcismis, valebit Matrimonium contractum antequam illud auferretur, quòd ablatum sit per remedia naturalia contra dæmonis incursus.

Impugnatur à Sanchez. Sed non intelligo hoc discrimen: nam idem dicam de quocumque impedimento, quod naturaliter amoveri potest: si enim orationibus & jejunijs sanitas impetretur à Deo, non modo miraculoso, sed naturali, validum erit Matrimonium, initum antequam id impedimentum cessaret: & si his obtineretur à Deo cessario miraculosa maleficij, quod solo miraculo auferri poterat, non erit validum Matrimonium antea contractum. Quia oratio, jejunium & alia hujusmodi opera, non tantum ad tollendum maleficium instituta sunt: sed etiam ad impetrandam cujuscumque morbi sanitatem: nec consecutio illius, his medijs appositis, censetur miraculosa. Hucusque Sanchez.

104. Quomodo illud discrimen intelligendum.

Dico ego: discrimen illud sic intelligendum esse, ut frigiditas, tanquam impedimentum naturale, non solet curari per orationes, jejunia & similia opera naturaliter, ut nec carentia testiculorum, sed solum miraculose, modo scilicet omnino extraordinario & insuetò Divinà virtute; quamvis per orationes, jejunia, & similia opera, Deus moveri possit, ad hujusmodi miraculum perpetrandum. At verò maleficium modo ordinario & consueto absque miraculo per exorcismos, ab Ecclesia ad id institutos, tollitur. Et ideo unum impedimentum est perpetuum, & aliud non.

105. Si autem quaeritur; an maleficium sit perpetuum, quod à solo ejus auctore modo licito auferri potest. Abbas cap. *Fraternitatis*, de Frig. n. 15. affirmat, dicens: Tertio solvit Glossa & bene, quòd ex quo vir & uxor cohabitaverunt per triennium, nec potuerunt Matrimonium consummare, præsumitur impedimentum perpetuum: nam ut dicit Gof. sæpè ista impedimenta sunt perpetua.

Unde quando mortuus est ille, qui fecit, vel maleficium est perditum, vel si fuit datum in potu vel cibo. Item cum ipse auctor solus possit tollere, non videtur possibilis revocatio sive remotio, cum dependeat ex facto unius, ut l. 1. ff. *Apud Iulianum*, ff. de Legatis 1. *Sed & ea prædia Casaris, qua in formam patrimonij redacta, sub procuratore patrimonij sunt, si legentur, nec estimatio eorum debet præstari, quoniam commercium eorum, nisi jussu Principis non sit, cum distrabi non solent.*

l. 19. ff. Legat. 1.

Ex qua lege colligunt Abbas, & alij Iurisperiti cum ipso, id quod pendet ex voluntate unius, habendum fore pro impossibili. Cum ergo in casu proposito dissolutio maleficij, & per consequens potentia coeundi, pendeat à sola voluntate malefici, hæc potentia habenda erit pro impossibili, adeoque impotentia perpetua.

At nullatenus (inquit Sanchez sup. n. 11.) hanc doctrinam approbo; sed cenfeo esse tunc maleficium temporale, nec per illud dirimi Matrimonium. Ducor: quia jam verificatur, posse absque divino miraculo, per opus humanum licitum id impedimentum auferri: in quo eventu reputatur impedimentum temporale, nec dirimit Matrimonium. Deinde: quia lib. 5. disp. 5. n. 12. latè probavi, pendens à voluntate Principis, largè & improprie dici impossibile, & potius appellari difficile: nedum pendens à cujusdam privati voluntate. Hæc ille.

Oppositum sentire videtur Aversa q. 13. sect. 2. §. *Alio tandem modo*, dicens: Verum si opifex maleficij ignotus sit, atque adeò non possint maleficiati procurare, ut illud tollat, quamvis ipse tollere posset, erit censendum impedimentum inamovibile & perpetuum ipsis maleficiatis, ac proinde dirimens Matrimonium.

Rursus, si notus sit opifex maleficij, qui tamen quantumvis rogatus, aut apud judicem terroribus, ac tormentis vexatus, nolit illud destruere, videtur quoque censendum perpetuum, ac dirimere Matrimonium: quia per humanam diligentiam ab ipsis maleficiatis superari non potest.

Ex quo demum potest inferri; quòd etiam si ipse magus consentiat destruere, ac re ipsa destruat signum maleficij, & ita impedimentum auferat; tamen non convalescat Matrimonium, nisi repetito consensu ratificetur à contrahentibus. Sicut & quando impotentia auferatur per miraculum. Quia ad validitatem prioris contractus nihil facit, quid postea sequatur; sed attendi debet qualitas impedimenti, quod tunc erit. Quod quidem impedimentum maleficij idem tunc erat, sive magus postea illud velit, sive nolit auferre. Et sic ab initio non censetur amovibile ab ipsis maleficiatis, quod per solam voluntatem ejusdem malefici poterat auferri.

Et in hoc sensu verificatur, quod illi Auctores dicebant, tanquam impossibile haberi illud factum, quod ex sola cujusdam alterius voluntate pendet: impossibile scilicet respectu aliorum, qui sanè non possunt alterius voluntatem adstringere. Hucusque Aversa.

Ego autem dico vobis; illam impossibilitatem nullatenus efficere impotentiam perpetuam, nisi velitis admittere, omnes esse perpetuò impotentes, & per consequens invalidè contrahere Matrimonium, qui sine miraculo per artem humanam, seu ope medicorum possunt fieri potentes, si medicus quantumcumque rogatus, aut per judicem terroribus ac tormentis vexatus, nolit medicinam, sibi soli cognitam, applicare; quia per humanam diligentiam ab ipsis

106. Negat Sanchez, & probat.

107. Abbas videtur consentire Aversa.

108. Quid si ipse magus destruat signum maleficij, nisi repetito consensu ratificetur à contrahentibus. Matr. juxta Aversam.

109. Iudicium Auctoris.

ipsis. contrahentibus non potest illa impotentia reparari.

Ex quo demum posset inferri: quod etiam si ipse medicus consentiat medicinam applicare, ac re ipsa applicet, & ita impotentiam auferat, tamen non conualecat Matrimonium, nisi repetito consensu ratificetur à contrahentibus.

110. Suffici ad impotentiam temporalem, quod possit auferri. ex c. 6. de Frig.

Hoc autem nemo hactenus docuit, nec verò docere potest; quia manifestè repugnat Iuri Canonico, Cap. *Fraternitatis*, 6. de Frigid. & malef. ibi: *Nos tamen perspicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod prater divinum miraculum per opus humanum absque corporali periculo potuit removeri.* Ita Innoc. III. non ait: *Remotum fuerit, sed: Potuit removeri.*

Et cap. 3. cod.

Et Alex. III. cap. 3. cod. inquit: *Respondemus igitur, quod si vitium illud mulier a natura contraxit, nec ope medicorum poterit adjuvari, viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem: Ergò si poterat adjuvari, non poterat viro tribui libera facultas aliam accipiendi; quippè Matrimonium ab initio fuisset validum. Quia, ut sup. benè dixit Aversa, ad validitatem prioris contractus, nihil facit quid postea sequatur; sed attendi debet qualitas impedimenti, quod tunc erat. Quando autem contrahebatur Matrimonium, per medicum poterat impedimentum auferri, sive postea medicus velit auferre, sive non.*

111. Explicatur doctrina Aversa.

Nisi ergò hic Auctor per impotentiam ex maleficio, intelligat eam, quæ non potest auferri à mago, nisi per aliud maleficio, ut fortè intelligit; quia comparat eam impotentia, quæ auferitur per miraculum; doctrina ipsius nequit subsistere. Nam impotentia ex maleficio, quæ potest auferri à mago sinè novo peccato, debet comparari impotentia, quæ potest auferri à medico per opus humanum: Hæc autem non est perpetua, nec dirimit Matrimonium, tametsi medicus eam nolit auferre.

Certè si esset impossibile, quod pendet ex voluntate cuiusdam privati: hæc conditio, *Si pater consenserit*, adjecta Matrimonio foret impossibilis, quod nemo hactenus docuit, & ex se apparet absurdum. Imò non esse impossibile, quod pendet à solius Principis potestate, docui cum alijs Disp. præced. Sect. 8. Conclus. 6. videantur ibi dicta.

112. Obiectio.

Sed enim, dicit aliquis: ex hac doctrina nostra videtur consecræ, impotentiam, quæ oritur ex signo posito, quo sublato redit potentia, nunquam esse perpetuam; adeoque nunquam dirimere Matrimonium; quia semper verum est dicere, per opus humanum licitum absque miraculo poterat auferri illa impotentia.

Respondeo Conced. totum; si poterat auferri, vel in ipso contractu, vel post. Equidem sola illa impotentia dirimit, quæ impedit translationem corporis ad usum conjugalem. Proindè, quòd potuerit auferri antè contractum, nihil operatur, si dum transfertur corpus, jam amplius nequeat auferri.

113. Instantia.

Reponis: semper post contractum potest auferri, saltem ordinariè; nec potest facile sciri

oppositum; maximè quando ipso tempore contractus ponitur signum, sicut sæpè fit.

Diluitur.

Respondeo: indè tantum sequitur, quòd ordinariè nequeat sciri, an impotentia ex maleficio sit perpetua, an solum temporalis. Et hinc Ecclesia concedit experientiam conjugalem per triennium continuum, à tempore celebrati conjugij, quo elapso, si conjuges non potuerint perficere Matrimonium, præsumitur maleficio perpetuum, quidquid sit à parte rei, de quo plura infra proprio loco.

Impræsentiarum tantum addo unam objectionem. Cum (inquiunt Adversarij) in dæmonis potestate sit, efficere impedimentum temporale ex maleficio proveniens, esse perpetuum: & econtrà perpetuum esse temporale, tollendo obstaculum; posset utique ex Matrimonio, non Matrimonium, & ex non Matrimonio, Matrimonium constituere.

114. Alia obiectio.

Respondet Sanchez sup. n. 14. fateor, posse dæmonem de Matrimonio, non Matrimonium facere, non ad hunc sensum, ut Matrimonium semel validum, possit irritare. Non enim irritatur per quamcumque impotentiam supervenientem, sed potest ad hunc sensum: quia potest personas habiles ad Matrimonium reddere ineptas, tollendo maleficijs potentiam coeundi.

Quomodo dæmon possit de Matr. non Matr. facere. ex Sanchez.

Et consequenter negat Sanchez, posse dæmonem de non Matrimonio, Matrimonium constituere ad hunc sensum, ut si semel non valuerit Matrimonium ratione maleficij perpetui, possit dæmon efficere, ut valeat auferendo maleficio. Si enim maleficio reverà erat perpetuum, quòd modo licito auferri nequeat: quamvis arte dæmonis sit factum temporale, aut sublatum, non valebit prius illud Matrimonium. At in hoc sensu fateor id: nempe quia potest dæmon efficere tollendo maleficio, ut persona, quæ illo impedita non erat habilis ad Matrimonium in eundem, reddatur habilis illo sublato. Ita præfatus Auctor. Nec habeo quòd addam.

Et de non Matr. constituere Matr.

Pergam itaque ad aliam partem Conclus. scilicet: *Absoluta cum quovis, respectiva cum illo, quicum intercedit.* Suppono autem, quòd impotentia tam naturalis, quàm casualis possit esse respectiva (quidquid aliqui dubitent, ut statim videbimus) dicente Scoto sup. n. 5. *De istis duobus impedimentis ad propositum dico, quòd in aliquo sunt similia, & in aliquo dissimilia. similia quia impediunt contrahendum, & dirimunt jam contractum respectu illius persona, respectu cuius sunt ista impedimenta. Quod pro tanto additur; quia non tantum casuale, sed etiam naturale impedimentum, potest esse respectu unius persona, & non respectu alterius, maxime de naturali in muliere. Ecce Conclus. nostra, in terminis à Scoto asserta.*

115. Impotentia potest esse respectiva ex Scoto.

Prosequitur verò; ostendens, in quo hæc impedimenta sint dissimilia: *Sed post divortium est duplex differentia; una, quòd habenti impedimentum casuale licet contrahere, & si post contractum carnaliter copuletur secunda, non debet reddi priori: quia maleficiatus respectu unius, non propter hoc est maleficiatus respectu omnium: sic enim est*

116. In quo differant impotentia naturalis & casualis, ex Scoto.

maleficiatus, sicut ministri diaboli procurant eum per maleficium diaboli: sicut aliqua maga vult istum perpetuo impediri respectu istius, non tamen respectu alterius; puta si noller, quod istam duceret, sed se vel aliam.

Alter autem, scilicet habens impedimentum naturale perpetuum, & hoc respectu cuiuslibet, debet manere sine spe conjugij, & tutum esse sibi intrare Religionem; quia si post contrahat de facto, & carnaliter copuletur, cogetur redire ad priorem: quia apparet, sententiam divortij processisse ex errore, & ita nullum fuisse coram Deo, & Matrimonium primum verum fuisse: quia impedimentum, quod putabatur perpetuum, non erat. Haec tenet Doct. Subtilis.

117.
Omnes admittunt impotentiam respectivam ex maleficio. Probatu dirimere ex c. fin. 33. q. 1. Sanchez.

Equidem impotentiam respectivam ex maleficio Omnes dari admittunt, & fatentur eam dirimere Matrimonium respectu solius personae, erga quam est. Idemque fateri debent de impotentia naturali, si detur. Constat (inquit Sanchez sup. disp. 93. n. 3.) quia c. fin. 33. q. 1. conceditur impotenti ob maleficium, ut dissoluto priori Matrimonio, ad aliud transeat: atque proinde prius Matrimonium ob impotentiam illam respectivam accidentalem irritum fuit. Si ergo impotentia non naturalis, sed ex accidenti extrinseco maleficii confurgens, dirimit Matrimonium respectu illius personae solius, ad quam est: à fortiori dirimet impotentia naturalis respectiva, si ea daretur. Haec ille.

Ego non video fortiorem rationem pro hac, quam pro illa impotentia. Sed par videtur esse ratio; scilicet, quod alijs personis possit dare potestatem sui corporis ad actum conjugalem, qui cum ipsis possibilis est, & cum hac sola impossibilis.

118.
Referuntur verba d. cap.

Quantum ad jus positivum, jam pro impotentia ex maleficio assignatum est cap. fin. 33. q. 1. ubi sic lego: Quod si forte sanari non poterint, separari valebunt. Sed postquam alias nuptias expetierint, illis in carne viventibus, quibus juncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiamsi possibilitas concubendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt. Quia supponitur, fuisse impotentiam perpetuam respectu unius, & non respectu alterius.

An pro impotentia naturali inveniatu simile jus? Adducit Sanchez c. 6. de Frig.

Nunquid etiam hujusmodi jus poterimus invenire pro impotentia naturali? Producit Sanchez sup. n. 5. cap. Fratemitatis, 6. de Frig. ubi (inquit) separato Matrimonio, quod vir mulierem arctam cognoscere non posset, atque illa alij nubente, qui ipsam corrumpit, non deditur absolute prius Matrimonium instaurandum esse, sed quando posterior vir similis est priori; inde conjecturam sumptam, sicut potuit posterior, ita potuisse priorem: atque ita non fuisse impotentiam respectivam perpetuam, ibi: Cum pateat ex post facto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, cujus simili commiscetur.

Supponit ergo textus, non restaurandum esse, si prior vir debilius erat, atque ita posteriori dissimilis, atque adeo esse impotentiam naturalem respectivam perpetuam, quae dirimat Matrimonium respectu certae personae.

Idem constat ex eodem textu in fine, ubi Pontifex ait, ex praemissis in eo textu, decidi quaestionem hanc: An mulier, quae viro, cui nupsit, adeo arcta est, ut ab eo destorari nequeat, & alij nubens reddita, & apta priori, per posterioris concubitum sit reddenda priori? Ubi Glossa verb. Debeat, ait: Pontificem sentire, non reddendam, quando priori viro non poterat reddi apta per artem medicinae, absque vitae periculo. Ergo jam conceditur impotentia respectiva perpetua dirimens. Hucusque Sanchez.

Pono verba Pontificis: Similiter (Resume, Verba Pontificis.) inquit Glossa hic, per haec noveris, quaestionem illam esse solutam, qua quaeritur utrum illa, quae viro, cui nupsit, adeo arcta est, ut nunquam ab eo valeat destorari, si ab ea sit per iudicium Ecclesiae separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem usum secundi, reddatur etiam apta primo: utrum ad eum redire debeat, cum quo prius foedus inierat conjugale. De talibus autem non est facile iudicandum: cum finale iudicium pendeat ex futuro.

Ubi Gloss. verb. Debeat, inquit: Quasi dicat: non debet. Intellige tamen secundum distinctionem praemissam, an sit grave periculum, si reddatur apta vel non. Vin. 120. Explicatur per Glossam.

Et verb. Non est facile, ait: Quia nescitur, an sit apta viro primo: Et hoc aliquo jure perpendi non potest, sed potius per experientiam facti.

Item verb. Ex futuro, lego sequentia: Nec intellige, quod Matrimonium retrahatur; sed hoc ideo dicit, quia in dubio est, an sit Matrimonium cum primo: nec intelligas, quod tunc primo incipiat esse Matrimonium cum primo, cum incipiat esse apta sibi, sed tunc primum declaratur fuisse Matrimonium.

Ubi Gloss. videtur supponere, si revera facta fuerit sibi apta per frequentem usum secundi, primum Matrimonium fuisse verum, & per consequens debere redire ad primum virum. Sed quia nescitur, an sit apta, & per consequens dubium est, an primum Matrimonium fuerit verum: nec constare potest de aptitudine, nisi per experientiam facti, quae illicita est post triennium, utpote exponens eos periculo extraordinariae pollutionis, ideo dicit Pontifex, non debere eam redire ad priorem virum, scilicet donec certo constet de aptitudine.

Ita videtur, quod possit intelligi finis d. textus, nisi obstaret, quod in casu proposito non possit auferri impotentia nisi per peccatum; nam si primum Matrimonium valeat, eo quod per secundum virum possit fieri apta; jam copula cum secundo verum adulterium est, adeoque sine peccato non potest fieri apta, & per consequens est impotentia perpetua respectiva. Sed de hoc puncto infra iterum redibit quaestio.

Tantum hic subscribo, quod ibidem ait Glossa verb. Simili: Sic 33. q. 1. Requirivisti, & innuitur hoc ex eo, quod in fine hujus cap. dicitur: quod si prior vir non posset eam cognoscere sine gravi periculo, quod non sit reddenda primo viro, licet ex post facto per consuetudinem secundi viri reddita

data sit apta priori: quod bene potest concedi: quia non fuit Matrimonium inter eos, ut dixerunt Vinc. 10. & Tanc. Ubi quod dicit: *Sine gravi periculo*, intellige, antequam per consuetudinem secundi viri reddita sit apta priori.

122. Interim ex D. textu: *Fraternitatis*, Adversarij probant suam sententiam, cauſantes, similitudinem ibi accipi debere de sola similitudine in natura humana, id est, in eo, quod uterque sit vir, nec frigiditate, nec maleficio affectus.

Sed facilius aliquid dicitur, quam probetur. Unde Sanchez sup. n. 12. inquit: *Quæ verba (Cujus simili commissetur)* non possunt accipi de sola similitudine in humana natura, id enim manifestum erat: sed de similitudine instrumenti generationis ac ætatis roborisque. Hæc namque præsumptionem generant, ut sicut cognosci potuit à posteriori, cognosci quodque à priori poterit.

Et confirmatur: quia quàmvis ab uno cognita, præsumatur ab omnibus cognoscibilis, & arcta uni, omnibus arcta: at hæc præsumptio non est juris & de jure, sed juris tantum; ac proinde recipit probationem in contrarium, ob utriusque viri dissimilitudinem. Hæc ille, citans plures pro se Auctores. Notat tamen n. 13. dissimilitudinem illam debere esse notabilem, ut hæc præsumptio elidatur.

123. Producent etiam Adversarij D. textum: *Requisivisti*, sequentis tenoris. *Requisivisti de his, qui ob causam frigida natura, dicunt se non posse invicem, operam carni dantes, commisceri. Iste vero si non potest eam uti pro uxore, habeat eam quasi sororem. Quod si retinaculum conjugale voluerint rescindere, maneat utrique innupti. Nam si huic non potuit concordare naturaliter, quomodo alteri conveniet?*

Responsio patet ex illis verbis: *Ob causam frigida natura*, id est, ob naturalem frigiditatem, ut explicat Glossa ibi verb. *Naturaliter*, dicens: *Id est, naturali frigiditate impediente. Et est arg. quod frigiditas est perpetuum impedimentum; licet quidam dicant, quod nullum impedimentum est perpetuum. Nullus enim est ita frigidus (ut dicunt) quin ope medicorum ei possit subveniri: quod non credo, cum frigiditas, quæ est naturalis proprietas, per accidentia non immutetur.*

124. Ad hoc propositum Doct. Seraphicus 4. dist. 34. a. 2. q. 1. n. 22. *Frigiditas (inquit) duplex est. Quadam accidentaliter, quadam complexionaliter & per naturam. Illa quæ est in homine accidentaliter, potest ut plurimum expelli, pro eo quod est à prava complexione. Sed frigiditas, quæ est ex complexione, & naturaliter inest, sicut in his qui sunt insensibiles per naturam, vel per malam dispositionem membri alicujus, ad hoc ordinati, ut arctitudo in muliere si tanta est, ut nullum remedium adhiberi possit secundum judicium bonarum matronarum, hæc est quæ impedit, & hæc est inseparabilis & perpetua, & de hac non valet ratio. Quod enim dicitur, contrarium expelli per contrarium, verum est, ut dicit Philosophus, nisi alterum inſit per naturam.*

Igitur D. textus loquitur de frigiditate naturali; secus de membri debilitate, excessu aut

grossitie, ob quam vir non est aptus alicui foeminae; tunc enim fieri potest, ut alijs aptus sit. Ita Sanchez sup. n. 6.

Sed contra, dicit aliquis: S. Bonav. sup. loquitur eodem modo de frigiditate & arctitudine. Et q. 2. n. 29. ait: *Ad illud quod ultimè obicitur, quod equaliter se habet vis illa (generandi) ad omnes, dicendum breviter, quod verum est; & si impediretur naturali impedimento, equaliter impediretur quantum ad omnes: sed quia demoniaco ministerio impeditur, qui assistit & se objicit secundum petitionem sortilegæ mulieris, impetrante hoc merito infidelitatis, sicut fides impetrat, ut Deus assistat ad faciendâ miracula; sic cum sortitaria respectu personæ determinata facit sortilegium; quia diabolus in illo actu præsto est, & non in alijs: & tunc vel propria virtute, vel per herbam, vel lapidem, vel naturam occultam, vim impedit, ne in actum exeat, non respectu alterius mulieris, quia ad hoc invitatus non fuit, aut quia Deus non permittit: occultum enim Dei judicium hic latet, sicut patet in uxore Tobia,*

Ubi Doct. Seraphicus expressè distinguit inter impotentiam naturalem & casualem seu ex maleficio; & hanc dicit esse respectivam, illam autem absolutam. Unde ab Adversarijs citatur pro sua sententia.

Respondeo: ipsum loqui ex præsumptione juris, de qua sup. contra quam tamen, ut dictum est, admittitur probatio: & dici posset, in casu nostro non esse arctitudinem naturalem foeminae; hæc quippe equaliter respicit omnes, sicut & frigiditas. Quid ergo? Potius est arctitudo aliqua accidentalis, proveniens ex parte viri, qui propter dispositionem naturalem corporis, aut defectum roboris, impeditur à penetratione vasis clausi, secus referati, vel à penetratione vasis hujus mulieris, & non alterius. Igitur D. textus: *Requisivisti*, non concludit, nisi quod frigiditas sit impedimentum absolutum, quod Sanchez non negat.

Et consimiliter nihil aliud evincit cap. *Laudabilem*, §. de Frigid. ubi decernitur, virum separatum à muliere, quod triennio cohabitationis jurarit, se non potuisse cum ea consummare, cogendum esse ad eam redire, & tanquam perjurij reum puniendum, si foeminam aliam cognoscat. At (inquiunt Adversarij) erronea esset decisio, si esset possibilis impotentia respectiva dirimens.

Respondetur: etiam eum textum procedere, quando allegata fuit frigiditas naturalis viri, ut patet ex principio ibi: *Requisivisti, quantum tempus indulgendum sit naturaliter frigidis, ad experientiam copula nuptialis, & infra: Nos vero in presenti consultatione sentimus, ut a tempore celebrati conjugij, si frigiditas prius probari non possit &c.* Nam si possit probari, constat non esse impotentiam respectivam, cum frigidus sit prorsus impotens.

Tandem argumentantur Adversarij: censetur impotentia temporalis, nec dirimens Matrimonium, quando per artem absque vitæ periculo potest illi subveniri: at hujusmodi est hæc impotentia,

te naturali, ex Sanchez.

125. Obiectio ex D. Bonav.

126. Explicatur doctrina S. Bonav.

127. Arg. Adversariorum ex c. 5. de Frig.

Sed non vincit intentum.

128. Vltimum arg. Adversariorum.

potentia, quando quis invenitur potens ad corruptam, & non ad virginem.

Respondet Sanchez sup. n. 6. ei impotentiae non posse semper subveniri. Et rationem disparitatis dat n. 12. quod apertio facta membro virili est connaturalis vasi foemineo: atque ab eo appetitur: at ligno vel ferro est contra naturam ac omnino violenta: & ideo nil mirum, si ex hac periculum corporis timeatur, quod ex illa non imminet. Ita hic Auctor. An autem mulier teneatur tali casu pati incisionem vel fractionem claustrum per instrumenta medicorum, si ex hac periculum corporis non timeatur, inferius suo loco disputabimus.

Impresentiarum quaeritur: an impotentia perpetua, viro & mulieri cognita, dirimat Matrimonium, quod contrahunt non ad carnales actus exercendos, sed ut tamquam frater & soror simul habitent. Pro responsione ponitur

CONCLUSIO III.

Contractus perpetuo impotentium sine ordine ad copulam, sed tantum ad cohabitandum tamquam frater & soror, non est verum Matrimonium.

129.
Oppositum
Conclus. do-
cet Pontius.

Matr im-
potentium in
ordine ad
copulam ju-
re natura
est irritum.

130.
Probatur.

131.

Basil. Pontius oppositum, scilicet contractum impotentium, ad castè vivendum, esse verum ac validum Matrimonium, mordicus defendit, tantà, utique contentione, ut Herculi clavam è manibus extorquere velle videatur; sed operam ludit, ut patebit in progressu.

Hic itaque Auctor lib. 7. cap. 60. (debet esse 55.) sic incipit scribere: Duobus modis contingere potest, ut Matrimonium contrahatur inter impotentes, quos dicemus. Primum cum pacto implicito vel virtuali de futura copula: deinde cum voluntate & conditione castè vivendi. Si priori modo celebretur Matrimonium, non dubito nullum esse jure naturæ, id quod à Sixto V. videtur definitum.

Ratio videtur esse manifesta: quia in ejusmodi contractu apertè adhibetur conditio contra substantiam Matrimonij; quia seminatio impotentis, de quo est sermo, vel omnino est nulla, vel non est intra vas: ex quo fit, necessario seminationem impotentis illicitam esse, & contra finem Matrimonij, est enim effusio vacua & inanis, & quæ minimè ad generationem ordinari potest. Obligatio igitur ejusmodi effusionis feminis, in contractu apposita, omnino reddet nullum jure naturæ, juxta certissimam doctrinam, propter quam, auctoritate Sixti dissoluta omnia, quæ præcesserant, Eunuchorum Matrimonia. Dubitamus ergo de secundo modo contrahendi conjugium; an scilicet valeat Matrimonium impotentis, cognita etiam impotentia, dummodò ad castè vivendum celebretur, & sine ordine ad copulam. Ita Basil.

Postea n. 2. & sequentibus usque ad finem

d. cap. refert nostram Conclus. cum suis probationibus: cap. vero 56. n. 1. sic ait: Fateor tamen mihi semper visum esse probabilius, Matrimonium potentis cum impotente ad castè vivendum, etiam cognita impotentia, validè celebrari. Sententiam hanc tenent ex antiquis & recentioribus non pauci. Vide eos apud Sanchez sup. disp. 97. n. 1.

Et primo quidem loco invenies Magist. 4. dist. 34. c. 1. quem ferè oblitus fuerat citare Pontius, dicens sup. Sed (quod fugiebat memoriam) in hac etiam sententia videtur fuisse Magister in 4. dist. 34. in principio: agens enim de personis illegitimis ad Matrimonium, inquit, frigiditatem, hoc est, impotentiam, & conditionem, reddere nec omnino legitimos, nec omnino illegitimos. Potest ergo ex Magistri sententia, cum frigido stare validum Matrimonium, videlicet si alter sciat & ad castè vivendum contrahatur: nam si esset in ordine ad copulam, planè nullum esset; sed ad eo modo contrahendum essent omnino illegitimi. Hæc ille.

Do verba Magistri. Media verò sunt nec plene legitima, nec omnino illegitima, per frigiditatem, per conditionem: Si enim tales junguntur ignoranter, commanere possunt quibusdam accidentibus causis, & eisdem deficientibus dividi.

Dividit personas (inquit Hiquæus in suo Comment. ad illam dist. n. 34.) in plene legitimas, & plene illegitimas, & medias, quæ nec in uno, nec in altero extremo sunt, & loquitur de iis, quæ ignoranter conjunguntur, & inter quos est invalidum Matrimonium; quia separari possunt, & mulier transire ad secundas nuptias, ut patet ex verbis Greg. quæ citat. Quod ergo quibusdam accidentibus conditionibus commanere posse dicit, intelligit non de commanentia, sicuti mariti & uxoris, sed sicut fratris & sororis in communione obsequij & bonorum. Hæc ille.

Loquitur ergo Magister de iis, qui ignoranter contrahunt, non ad castè vivendum, sed modo ordinario, id est, ad exercendos actus carnales; at verò Pontius de iis, qui scienter contrahunt ad castè vivendum.

Interim D. Tho. ead. dist. in sensu Pontij videtur Mag. interpretari, dum q. 1. a. 2. ad 4. (quod erat: Si scit mulier, virum esse frigidum, quando cum eo contrahit, verum est Matrimonium; ergo frigiditas, quantum est de se, Matrimonium non impedit) dum, inquam, ad hoc argumentum respondet; In quolibet contractu hoc universaliter tenetur, quod ille, qui est impotens ad solvendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad ejus solutionem: tamen impotens potest esse tripliciter. Vno modo, quia non potest solvere de jure, & sic talis impotentia omnibus modis restituit esse contractum esse nullum, si sciat ille, cum quo facit talis contractum, hanc impotentiam, si non alio modo, quia non sit solvendo de facto, & tamen si sciat ille, cum quo contrahit hanc impotentiam & nihilominus contrahit, ostenditur quod aliam finem ex contractu querit, & ideo contractus stat: si autem

Celebratum
ad castè vi-
vendum pu-
tat Pontius
validum.

Pro eadem
opinionem ci-
tatur Ma-
gister.

132.

Verba Mag.

Expendim-
tur ab His
quæ.

Loquitur de
iis, qui igno-
rante con-
trahunt mo-
do ordinario.

133.

D. Tho. vi-
detur Mag.
interpretari
in sensu
Pontij.

Aliquis po-
tè esse tri-
pliciter im-
potens.

tem